

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

**Забезпечення стабільності банківської системи
України**

Виконала студентка 2 курсу, групи МЕ-2
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа та страхування,
освітньо-професійної програми
“Фінанси, банківська справа та
страхування”
другого (магістерського) рівня вищої
освіти

Гончар Інна Валентинівна

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Шулик Юлія Юріївна

Рецензент: Керуюча Гощанським
ТББВ№10017/0151 АТ «Ощадбанк»
Поліщук Алла Віталіївна

Роботу допущено до захисту
на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту
(протокол №___ від «___» _____ 2020 р.)

Завідувач кафедри _____ / Н.А.Мамонтова/

Острог – 2020

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра

Тема: «Забезпечення стабільності банківської системи України».

Автор: Гончар Інна Валентинівна

Науковий керівник: доцент, кандидат економічних наук Шулик Юлія

Віталіївна

Захищена “.....”2020 року.

Короткий зміст праці: Сучасний стан розвитку національної банківської системи характеризується стрімкими тенденціями наближення до європейських стандартів. Банківська система є важливою ланкою економіки, що має здійснювати розрахунки між фізичними особами, суб'єктами господарювання та державою, забезпечувати залучення коштів вкладників, їх подальше надання поичальникам в якості кредитних ресурсів. Ефективність діяльності банківських установ визначається у першу чергу можливістю виконувати покладені на них функції.

У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти забезпечення стабільності банківської системи України. Визначено сутність поняття банківська система, а також детально розглянуто вплив ризиків та політику управління стабільності банківської системи України.

У другому розділі проведено аналіз та оцінку основних показників стабільності банківської системи України де акцентовано увагу на економічних нормативах за допомогою яких Національний банк України спостерігає за змінами в діяльності комерційних банків.

У третьому розділі запропоновано на основі отриманих матеріалів теоретичного та практичного аспектів проведеного дослідження, заходи забезпечення стабільності банківської системи, а також посилення банківського нагляду та впровадження іноземного досвіду для забезпечення стабільності банківської системи України.

(підпис автора)

ANNOTATION
qualification work
for a master's degree

Topic: «Ensuring the stability of the banking system of Ukraine».

Author: Honchar Inna Valentynivna

Scientific adviser: associate professor, candidate of economic sciences Shulyk Yuliya Vitaliyivna

Protected by «.....» 2020.

Summary of work: The current state of development of the national banking system is characterized by rapid trends in approaching European standards. The banking system is an important part of the economy, which must make payments between individuals, businesses and the state, to ensure the attraction of depositors, their further provision to borrowers as credit resources. The efficiency of banking institutions is determined primarily by the ability to perform their functions.

The first section considers the theoretical aspects of ensuring the stability of the banking system of Ukraine. The essence of the concept of the banking system is defined, and also the influence of risks and the policy of stability management of the banking system of Ukraine are considered in detail.

The second section analyzes and evaluates the main indicators of stability of the banking system of Ukraine, which focuses on economic standards by which the National Bank of Ukraine monitors changes in the activities of commercial banks.

The third section proposes on the basis of the received materials theoretical and practical aspects of the study, measures to ensure the stability of the banking system, as well as strengthening banking supervision and the introduction of foreign experience to ensure the stability of the banking system of Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	8
1.1. Сутність стабільності банківської системи України.....	8
1.2. Вплив ризиків на стабільність банківської системи України.....	15
1.3. Політика управління стабільністю банківської системи України.....	23
РОЗДІЛ 2	
ОЦІНКА СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗА 2015-2019 РОКИ.....	33
2.1. Структурно-динамічний аналіз показників стабільності банківської системи України за 2015-2019 рр.	33
2.2. Аналіз факторів впливу на стабільність банківської системи України.....	45
2.3. Здійснення експрес-оцінки стабільності банківської системи України.....	56
РОЗДІЛ 3	
ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	64
3.1. Заходи забезпечення стабільності банківської системи України	64
3.2. Посилення банківського нагляду для забезпечення стабільності банківської системи України.....	69
3.3. Використання іноземного досвіду в забезпеченості стабільності банківської системи України.....	76
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Банківська система будь-якої держави, незалежно від її організації суспільних відносин та економічної моделі, відіграє головну роль у забезпеченні руху грошових потоків. Основною проблемою в сучасних умовах є стабільний розвиток економіки, в т. ч. її важливої ланки – банківської системи. Нестабільність національних економік, нерівномірність економічного розвитку окремих країн, які посилюються спекулятивними операціями банківських установ, призводячи до національних банківських криз це пов'язано з наслідком світових фінансових потрясінь. Зважаючи на високу чутливість вітчизняної банківської системи до зовнішніх потрясінь та дисбалансів, а також важливу роль у відтворювальній структурі економіки та фінансуванні потреб суб'єктів господарювання, вчасне виявлення порушення її стабільності є одним із основних завдань, яке стоїть перед Національним банком України у довгостроковій та поточній перспективі.

Забезпечення стабільності світових та національних фінансових ринків, без яких неможливо досягнути високих темпів економічного зростання й надійного функціонування фінансового сектору є основним завданням нинішньої світової економіки.

Важливою ланкою економіки, що має здійснювати розрахунки між державою, фізичними особами та суб'єктами господарювання, забезпечувати залучення коштів вкладників, їх подальше надання позичальникам в якості кредитних ресурсів та своєчасний розрахунок як з вкладниками, так і з позичальниками є банківська система. На це позитивно впливає підвищення їх довіри до банківських установ та прозорість діяльності Національного банку України. Ефективність діяльності банківських установ визначається, перш за все, можливістю виконувати та відповідати за покладені на них функції.

Питання ефективного регулювання банківської системи в умовах нестабільного економічного середовища залишається малодослідженим і набуває подальшої актуальності незважаючи на досить значну кількість досліджень у сфері забезпечення стабільності банківської системи України,.

Дослідженням проблем та забезпеченню стабільності банківської системи приділили увагу такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: В. Геець, Н. Веллінк, О. Дзюблюк, В. Дуйзенберг, Е. Лярж, П. Каллаур, Е. Крокет, С. Науменкова, О. Барановський, Ж. Довгань, В. Козюк, А. Кузнецова, Б. Луців, В. Міщенко, та інші. Теоретичні аспекти щодо розкриття змісту відповідних понять розглядалися в роботах вітчизняних дослідників: О.В. Дзюблюка, О. О. Затварської, В. В. Коваленко, Н. П. Погореленко, Б. І. Пшика.

Не дивлячись на великий обсяг розробок з даної проблематики, питання забезпечення стабільності банківської системи України потребує додаткових досліджень.

Мета дослідження полягає у розробці заходів забезпечення стабільності банківської системи України на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних основ досліджуваної проблематики.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі завдання:

- визначити сутність стабільності банківської системи;
- розглянути вплив ризиків на стабільність банківської системи України;
- охарактеризувати політику управління стабільністю банківської системи ;
- проаналізувати динаміку показників стабільності банківської системи України;
- дослідити фактори впливу на стабільність банківської системи;
- здійснити оцінку стрес-тестування, як метод оцінки стабільності банківської системи ;
- обґрунтувати використання іноземного досвіду в забезпеченості стабільності банківської системи України;
- запропонувати напрями забезпечення стабільності банківської системи України;
- обґрунтувати посилення банківського нагляду для забезпечення стабільності банківської системи

Об'єктом дослідження є процес забезпечення стабільності банківської системи України, а предметом – теоретичні засади та практичні рекомендації забезпечення стабільності банківської системи України.

У процесі дослідження було використано такі методи: порівняння та узагальнення – при розкритті змісту і сутності стабільності банківської системи; методи економічного аналізу – при дослідженні статистичних показників; графічний – при наочному відображенні динаміки показників; узагальнення – при формулюванні висновків та результатів дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1. Сутність стабільності банківської системи України

Значний вплив на розвиток економіки у кожній країні світу має банківська система. Ефективність банківської системи тісно пов'язана з діяльністю державних органів управління, перш за все, центрального банку, реального сектору економіки країни, міжнародними товарними та фінансовими ринками. Банківська система є однією з найважливіших ланок економіки та здійснює вплив на життєдіяльність економіки в цілому. Вона забезпечує не тільки міжгалузевий і міжрегіональний перерозподіл грошового капіталу, але й виступає ключовим елементом розрахункового та платіжного механізму господарської системи держави.

В умовах загальної економічної, соціальної та політичної нестабільності достатньо уваги приділяється для підтримки стабільності банківської системи України на належному рівні. Тому, що саме вона є важливою характеристикою економічної діяльності банківських установ в ринковому середовищі та необхідною умовою його ефективного функціонування. Кожна банківська установа прагне стабільності у своїй діяльності та буде забезпечувати його розвиток. Чим стабільнішим є кожен банк, тим стабільніша вся банківська система країни.

Банківська система – це частина фінансової системи країни, що підлягає під загальну дію економічних законів, які діють у громадянському суспільстві. Вона становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією національних банківських установ, що існують у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму в певний проміжок часу (певний історичний період). Банківська система є цілісним механізмом, що взаємодіє з іншими системними структурами фінансового

ринку, а також як його підсистема утворює більш загальне об'єднання – економічну систему в цілому [1].

Банківська система кожної держави незалежно від її організації суспільних відносин та економічної моделі відіграє найважливішу роль у забезпеченні руху грошових потоків. Вона бере участь у виконанні основних функцій фінансової системи шляхом: забезпечення стабільності грошової одиниці; забезпечення переміщення фінансових ресурсів у часі, через кордон держав та між окремими галузями тощо; розробки та забезпечення способів управління ризиками; забезпечення механізму об'єднання фінансових ресурсів та їх розподілу між окремими суб'єктами господарювання; забезпечення безперебійного функціонування платіжних систем, зокрема шляхом удосконалення способів клірингу та здійснення розрахунків, що сприяють торгівлі; забезпечення насичення ринку ціною інформацією, що дозволяє координувати децентралізований процес прийняття рішень в окремих галузях економіки.

На сьогоднішній день, завдяки розвитку товарних ринків, розвивається та стає складнішою і банківська система. Сьогодні українські банки мають здійснювати свою діяльність в умовах підвищеного ризику, бо в Україні постійно трапляються фінансові кризи. Однією з причин такого становища є те, що власне банківські установи не завжди об'єктивно оцінюють своє фінансове становище, а також стабільність та надійність своїх клієнтів.

Упродовж останнього десятиріччя проблема стабільності банківського сектору України дуже гостро постає як найбільш вагома перешкода розвитку національної економіки. Національний банк України у цьому процесі відіграє роль відповідального органу з розробки та реалізації національних програм щодо оцінки та забезпечення фінансової стабільності держави. Оцінка фінансової стабільності банківської системи дає можливість визначити основні напрями її діяльності та підвищити привабливість для подальших інвестицій.

Щоб детальніше розглянути стабільність банківської системи, як основи розвитку банківських послуг, варто розкрити її економічну сутність.

З точки зору Національного банку України стабільність банківської системи – це «... комплексна характеристика стану банківської системи, при якому реалізується її сутність і призначення в економічній системі країни, адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами (спадом економіки, фінансовою кризою, трансформацією економіки тощо). Стабільність банківської системи характеризується надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування її структурних елементів, здатністю зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу» [2].

Стабільність банківської системи розглядається як ситуація, коли в національній банківській системі не відбуваються банкрутства банків; або як ситуація, коли національна банківська система є стійкою та прибутковою і повністю відповідає національному законодавству, а також принципам управління ризиками, встановленими Базельським комітетом з питань банківського нагляду [2].

У Банківській енциклопедії стабільність банківської системи трактують, «... як комплексну характеристику стану банківської системи, при якому реалізується її сутність і призначення в економічній системі країни, адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами» [3].

На думку Г. Панасенко стабільність банківської системи - «... це міра повноти та якості розв'язання завдання, поставленого перед банківською системою, виконання нею своєї місії, що забезпечує досягнення позитивного фінансового результату» [4].

Вчений О. І. Барановський, розглядаючи стабільність банківської системи доводить, що «... це здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом часу» [5].

Я. В. Белінська стабільність банківської системи визначає, «... як здатність з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи та зовнішніх впливів» [6].

З точки зору Н. П. Погореленко та М. В. Остроушко стабільність банківської системи – «... це комплексна характеристика стану банківської системи, при якому реалізується її сутність і призначення в економічній системі країни, адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами» [7].

С. К. Реверчук зазначає, що стабільність банківської системи – «... це здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам, зберігаючи здатність системи виконувати властиві їй функції та операції, за умов дотримання її цілісності і стійкості елементів, що дає змогу системі після впливу зовнішніх та внутрішніх сил повертатися до стану рівноваги» [8].

Проаналізувавши літературні джерела зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів, було визначено, що банківську систему вважають стабільною, якщо вона:

- 1) полегшує ефективний розподіл фінансових ресурсів у просторі та часі;
- 2) зберігає здатність виконувати ці найважливіші функції навіть за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорцій;
- 3) дозволяє здійснювати оцінку, котирування, розподіл та управління фінансовими ризиками.

Загалом, характерними ознаками стабільної банківської системи можна вважати відсутність банкрутства банків, прибутковість, відповідність національному законодавству, виконання покладених функцій у звичних умовах і за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорцій з можливою трансформацією відповідно до викликів часу. У різних економічних ситуаціях банківські установи можуть дещо втрачати окремі елементи стабільності, що впливає в цілому на банківську систему країни. У такому разі повинні бути

передбачені механізми, що запобігатимуть «розхитуванню» такими банківськими установами економіки країни. Для забезпечення стабільності банківських установ державному регуляторові треба вчасно виявляти проблемні установи, уживати заходів щодо їх оздоровлення чи виведення з ринку. Соціальна і політична стабільність у країні, стабільність національної грошової одиниці, рівень корумпованості тощо відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності банківської системи.

Сучасна банківська система України є дворівневою. Перший рівень представлений центральним банком - Національним банком України (НБУ), завданням якого є розробка основних засад грошово-кредитної політики і контроль за її проведенням. Другий рівень складається з комерційних банків, що підрозділяються на універсальні та спеціалізовані банки (інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, банки споживчого кредиту). Їх завдання - обслуговування юридичних і фізичних осіб, надання їм різноманітних послуг.

Національний банк України, відповідно до Конституції України, є центральним банком, основною функцією якого є забезпечення стабільності грошової одиниці України. При виконанні своєї основної функції НБУ має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

Комерційні банки створюються на акціонерних або пайових засадах юридичними і фізичними особами. Свої функції комерційні банки реалізують через виконання таких операцій, як залучення коштів підприємств, установ, організацій, населення на депозитні, вкладні рахунки та не депозитні залучення коштів, кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян, вкладання у цінні папери, формування касових залишків та резервів, формування інших активів: касове та розрахункове обслуговування народного господарства, виконання валютних та інших банківських операцій.

Банківська система України має своє особливе призначення, специфічні функції в економіці. Виникає банківська система не внаслідок механічного поєднання окремих банків, а будується за заздалегідь виробленою концепцією,

в межах якої надається певне місце кожному виду банків і кожному окремому банку.

Стабільний розвиток банківської системи залежить від: стабільного нарощування капітальної бази; підвищення ефективності функціонування банківської системи; відповідного державного регулювання, яке полягає у розробці стратегії розвитку банківської системи України.

Відповідно до праць Барановського О. І., на втрату банківською установою стабільності можуть впливати такі фактори:

- зниження якості активів;
- втрата довіри з боку вкладників, що підтверджується фактором відтоку депозитних коштів;
- зниження ліквідності;
- зменшення капіталізації банків;
- скорочення ресурсної бази;
- зростання процентних ставок;
- проблеми з поверненням зовнішніх запозичень, які активно залучалися в попередні роки;
- складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків високі ризики кредитування, що зумовлені неефективною структурою економіки;
- зниження кредитних рейтингів банків;
- політичне втручання в діяльність банківської системи;
- залежність банківської системи від фінансового стану підприємств-позичальників [9].

Основним завданням сучасного етапу розвитку вітчизняної банківської системи є нарощування обсягів капіталу, оскільки саме капітал складає основу функціонування і розвитку всієї банківської системи, забезпечує її фінансову стійкість, слугуючи джерелом пом'якшення негативних наслідків різноманітних ризиків, яких зазнає банківська діяльність.

На сьогодні найважливішими видами банківських послуг залишається залучення грошових коштів на депозити і надання їх у подальшому в позику під процент. Тепер, як і раніше, прибутковість більшості банків досягається за рахунок використання різниці відсотків, призначених для цих послуг. Разом з тим, є багато специфічних форм або альтернативних продуктів, які можуть використовуватися в межах цих базових послуг. В основному це зводиться до того, що окремі банки могли б розробити спеціальні способи організації активних банківських операцій, які дають їм змогу досягти відмінності від конкурентів.

Необхідною умовою досягнення та підтримання стабільного функціонування й розвитку комерційних банків, їхнього позитивного впливу на розвиток економіки України є збалансоване зростання обсягу активів і поліпшення їхньої якості.

При вмілому, доцільному розміщенні ресурсів комерційні банки отримують прибутки (як плату за надані ними кредити), а клієнти отримують у користування необхідні їм кошти. Нині банківське кредитування економічних структур набуває ще більшого значення оскільки головним чинником фінансового забезпечення інвестиційного процесу в Україні найближчим часом, як вважають фахівці, мають стати внутрішні ресурси, насамперед банківське кредитування.

Отож, на основі вище зазначеного, можна сказати, що банківська система України одна з найбільш важливих та невід'ємних складових економічної системи країни. Характерними рисами якої є її дворівнева побудова, поглиблене централізоване регулювання діяльності кожного окремого банку і банківської діяльності в цілому, централізований механізм контролю і регулювання руху банківських резервів.

Підводячи підсумки щодо узагальнення існуючих підходів до трактування сутності, запропоновано зазначити, що стабільність банківської системи – це здатність протистояти перешкодам у її діяльності для того, щоб вона могла здійснювати роль фінансового посередника в економіці. Оскільки стабільність банківської системи визначає стабільність економічного

середовища, яке оточує банк, та досягти цієї якісної характеристики неможливо без забезпечення стійкості окремих банківських установ.

1.2. Вплив ризиків на стабільність банківської системи України

В умовах нестійкого економічного середовища постають нові загрози для банківської системи в цілому, вирішення яких залежить від рівня стабільності банківської системи і банківської установи зокрема. Ризики характерні більшості банківських операцій, причому збільшення рівня ризику майже пропорційно впливає на можливість збільшення прибутку. Оцінка прибутковості продуктів та підрозділів з урахуванням ризиків є підґрунтям щодо прийняття життєво важливих управлінських рішень з фінансування та розвитку окремих напрямків банківської діяльності, стимулювання якості та продуктивності праці персоналу банківських установ, формування переліку банківських продуктів.

Під час здійснення своєї діяльності банківські установи неодноразово зустрічаються з різноманітними ризиками, які як позитивно, так і негативно впливають на стабільність банківської системи України. У сучасній літературі поняття ризику розглядається як об'єктивно-суб'єктивна категорія діяльності, яка пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору та відображає міру сподіваного результату і є не тільки негативним, а й позитивним явищем [10].

Оцінка ризиків необхідна з метою виявлення порушень, які виникають у банківській системі тому, що порушення діяльності однієї банківської установи може зруйнувати стабільність всієї банківської системи України. І навпаки, якщо система досить ефективно функціонує, то виникнення проблем в одній із банківських установ не обов'язково є загрозою для всієї стабільності банківської системи України

Під банківським ризиком розуміють загрозу втрати банком частини своїх ресурсів, недоотримання запланованих доходів, а також можливість отримати додатковий прибуток у разі реалізації певних, прийнятних для банку,

фінансових ризиків, визначення наведено з точки зору діяльності банківських установ на ринку фінансових послуг,

Згідно з Національним банком України, ризик банківської діяльності – «... це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку» [11].

Загалом, на думку банку ризик – це потенційна можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банківської установи через несприятливий вплив внутрішніх або зовнішніх чинників. Такі збитки можуть бути прямими, тобто втрата доходів або капіталу, чи непрямыми, а саме накладення обмежень на здатність організації досягати своїх бізнес-цілей.

Наявність ризику не обов'язково є причиною для занепокоєння. У ширшій перспективі для розгляду ризиків наглядовці мають вирішити, чи є ризики, які бере на себе банк, виправданими.

Виправданими вважаються ризики, якщо вони є зрозумілими та контрольованими, такими, які можна виміряти і що відповідають здатності банку швидко відреагувати на негативні явища. Невиправданий ризик може впливати із ненавмисних або навмисних процесів. Якщо ризики є невинуватими, то дії, які в такому разі має провести банківська установа, включають зменшення сум під ризиком, зміцнення процесів управління ризиками або збільшення капіталу.

Доцільно виділити можливі причини виникнення ризиків, що впливають на стабільність банківської системи України (рис. 1.1).

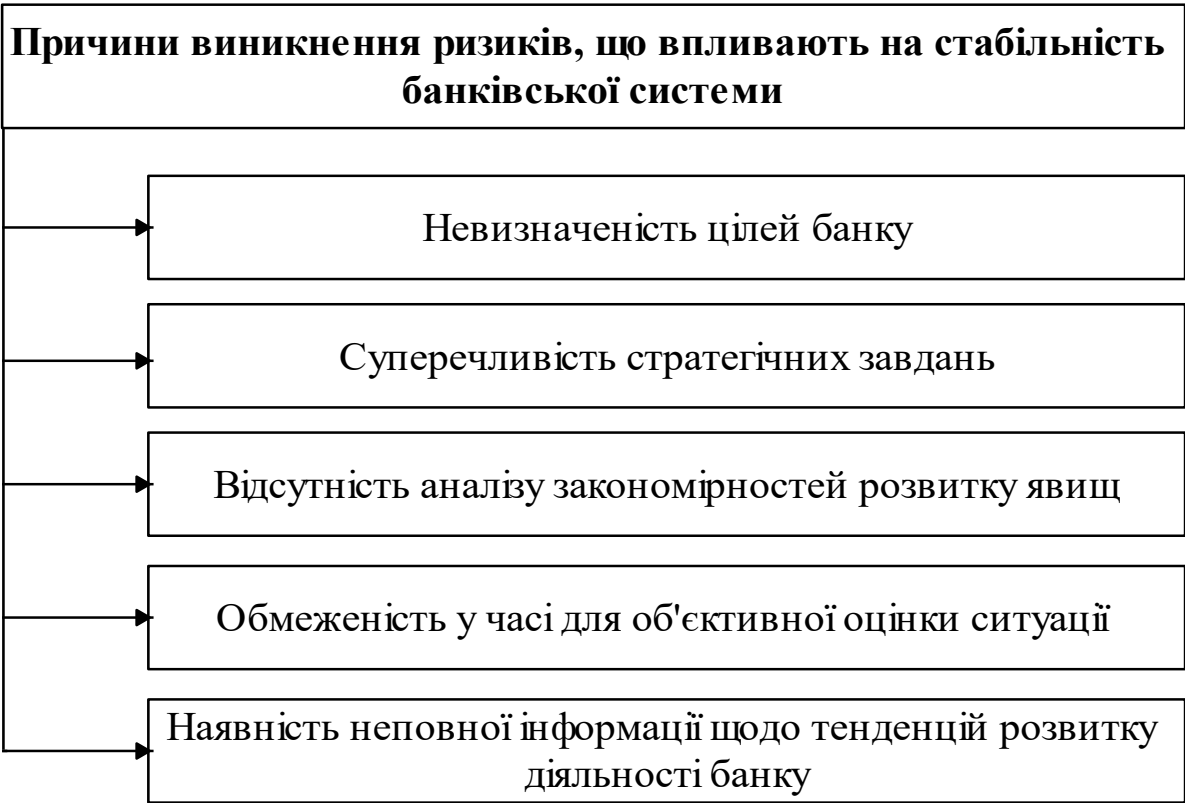

Рис. 1.1. Причини виникнення ризиків, що впливають на стабільність банківської системи України.

Джерело: складено автором на основі [12].

Як показує практика, у процесі своєї діяльності перед банківськими установами постають різні види ризиків, що характеризуються між собою місцем та часом виникнення, внутрішніми і зовнішніми умовами, які впливають на них, способом аналізу ризиків і методами їхнього прояву. Крім того, всі види банківських ризиків взаємозалежні і впливають на діяльність банку. Хоч незначна зміна одного із видів ризику значно впливає на інші і викликає зміну майже всіх інших ризиків. Різні види ризику вимагають прийняття різних заходів проведення фінансової політики.

В Україні Національний банк України виділив дев'ять категорій ризику з метою здійснення банківського нагляду (табл. 1.1). До них відносяться: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик [11]. Наведені види ризиків не є взаємовиключними. Будь-який банківський продукт або послуга може наражати банківську установу на кілька ризиків.

Таблиця 1.1

Класифікація банківських ризиків згідно з Національним банком України

Вид банківського ризику	Зміст виду ризику
Кредитний ризик	Потенційний або наявний ризик для надходжень та капіталу, що з’являється через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов’язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов’язання
Ризик ліквідності	Виникає через нездатність банківської установи виконати свої зобов’язання в зазначені терміни, не зазнавши при цьому неможливих втрат
Ризик зміни процентної ставки	Виникає через несприятливі зміни процентних ставок. Цей ризик впливає на прибутковість банківської установи та на економічну вартість його активів, зобов’язань та позабалансових інструментів
Ринковий ризик	Виникає через несприятливі коливання вартості цінних паперів, товарів і курсів іноземних валют за тими інструментами, які є в торговельному портфелі
Валютний ризик	Виникає внаслідок несприятливих коливань курсів іноземних валют та цін на банківські метали
Операційно-технологічний ризик	Потенційний ризик для існування банку, виникає через недоліки корпоративного управління, системи внутрішнього контролю або неадекватність інформаційних технологій і процесів оброблення інформації
Ризик репутації	Наявний або потенційний ризик, впливає внаслідок несприятливого сприйняття репутації фінансової установи клієнтами, контрагентами, акціонерами або органами нагляду
Юридичний ризик	Виникає через порушення або недотримання банківською установою вимог законів, нормативно-правових актів, угод, прийнятої практики або етичних норм, а також через можливість двозначного їх тлумачення
Стратегічний ризик	Наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, виникає через неправильні управлінські рішення, неналежну реалізацію рішень і неадекватне реагування на зміни в бізнес середовищі.

Джерело: розроблено автором на основі: [11].

Важливе значення серед фінансових ризиків має група цінових ризиків, які пов’язані з можливістю зміни дохідності та вартості активів і зобов’язань балансу банківської установи.

Через коливання ринкових цін банківські установи не рідко контактують з ризиком втрат за балансовими і позабалансовими позиціями, що впливає на стабільність банківської системи України. Валютний ризик виникає в тих суб’єктів банківської діяльності, які мають на балансі активні, пасивні або позабалансові статті, детерміновані в іноземних валютах. Валютний ризик поділяється на: ризик трансакції (негативні коливання курсів іноземних валют мають вплив на реальну вартість відкритих валютних позицій); ризик перерахунку з однієї валюти в іншу (величина еквівалента валютної позиції у

звітності змінюється в результаті змін обмінних курсів, які використовуються для перерахунку залишків в іноземних валютах в національну валюту); економічний валютний ризик (зміни конкурентоспроможності банківської установи або його структур, що входять в консолідовану групу, на зовнішньому ринку через значні зміни обмінних курсів) [13].

Вагоме значення має процентний ризик, який впливає як на прибутковість банку, так і на економічну вартість його активів, зобов'язань та позабалансових інструментів. Основними його видами, до яких схильні банки, є: ризик переоцінки, який виникає через тимчасової різниці в строках платежу (для фіксованої ставки) і переоцінки (для плаваючої ставки) банківських активів, зобов'язань і позабалансових позицій; ризик кривої прибутковості, який є наслідком змін крутості і форми кривої прибутковості; базисний ризик, що впливає з незавершеністю кореляції в коригуванні ставок.

Для банківської діяльності притаманні також фінансові нецінові ризики, наприклад ризик ліквідності, кредитний ризик, ризик неплатоспроможності органи нагляду приділяють їм найбільшу увагу, та й самі комерційні банківські установи відносять дані ризики до категорії найнебезпечніших для свого фінансового середовища.

Внаслідок неможливості своєчасно і в повному обсязі контролювати фінансово-господарську діяльність, збирати та аналізувати необхідну інформацію виникають функціональні ризики. Вони, насамперед, пов'язані з процесами створення й упровадження нових банківських продуктів і послуг, збору, обробки, аналізу й передавання інформації, підготовки кадрового потенціалу та виконанням інших адміністративно-господарських операцій. Ці ризики важче виявити та ідентифікувати, а також виміряти кількісно й виразити в грошових одиницях, ніж фінансові ризики. Але вони не менше небезпечні, ніж інші види банківських ризиків, що впливають на забезпечення стабільності банківської системи.

Ризик упровадження банком нових продуктів і технологій – це міра (ступінь) досягнення запланованої окупності нових банківських продуктів, послуг, операцій, підрозділів або технологій.

Ризик неефективності банківської установи – це ступінь невизначеності щодо можливості невідповідності між витратами банківської установи (накладними) на здійснення своїх операцій та їх дохідністю [14].

Доцільно зазначити, що внаслідок зміни умов діяльності банківських установ сукупність ризиків, які впливають на стабільність банківської системи України щоразу доповнюються, а саме стають важливими "нетрадиційні" види ризиків, такі, як інноваційний ризик, ризик країни, конкурентний ризик тощо.

Особливо актуальним є інноваційний ризик, він пов'язаний із впровадженням нових банківських послуг або ноу-хау в банківській діяльності. Для збільшення кількості своїх потенційних клієнтів банківські установи зацікавлені в нових видах продуктів.

Серед сучасних ризиків банківської діяльності виділився ризик країни, в якій функціонує банківська установа. Даний ризик супроводжується політичним, економічним, соціальним та іншими видами макроекономічних ризиків на певній території функціонування банку. Оцінку такого виду ризику має проводити не окрема банківська установа, яка з ним стикається, а спеціалізована установа.

На сьогодні досить велике значення на діяльність банківських установ має конкурентний ризик. Дослідження даного ризику треба проводити систематично, враховуючи діяльність банківських установ, які належать до однієї групи за обсягом активів, банків-конкурентів, філій закордонних банків, що виходять на український фінансовий ринок з новими недорогими та якісними банківськими продуктами.

Банківські установи протягом останніх років почали надавати факторингові, лізингові послуги, які пов'язані з особливим ризиком. Такі операції вимагають від банківської установи не тільки якісної оцінки кредитоспроможності клієнта, а й об'єктивного визначення кон'юнктури ринку, перспектив розвитку економічного потенціалу позичальника і зумовлюють необхідність формування цільових фондів банківської установи.

Вивчаючи проблему впливу ризиків на стабільність банківської системи України, важливо зазначити про такий механізм розподілу ризиків, як ефект «доміно». Значна частина досліджень системного ризику банківської діяльності зосереджує увагу саме на такому його феномені. В більшості випадків має місце ефект «доміно», що стосується явища системного ризику, і можуть бути приведені в дію мікроекономічними потрясіннями (проблеми в діяльності одного або декількох банківських установ) та макроекономічними потрясіннями. Системна загроза стабільності банківської діяльності необов'язково може призвести до системної кризи, водночас неможливість виконання однією або декількома банківськими установами своїх зобов'язань перед іншою або іншими установами з певних причин може спровокувати погіршення їх фінансового стану і продовжувати поганий вплив та погіршувати фінансовий стан інших банківських установ, наслідком чого стане системна криза банківської сфери.

Зростання кризових ситуацій банківської системи внаслідок накопичення мікроризиків більшої частки великих банківських установ, що створює загрозу стабільності банківської системи України і може спровокувати ланцюгову реакцію та системну кризу внаслідок перевищення кризового порогу в одній банківській установі, з об'єктивних або суб'єктивних причин та передачі його іншим. Розглядаючи дану особливість по відношенню до національної банківської системи, необхідно відзначити, що вона стосується банків першої чи другої групи (за класифікацією Національного банку України). Саме проблеми з їх фінансовим станом можуть призвести до прояву принципу «доміно» у вітчизняній банківській системі.

Жоден банк не може повністю запобігти негативному впливу чинників ризику, однак має враховувати їх у своїй діяльності та розробляти відповідні заходи для своєчасної адаптації чи нейтралізації їхньої дії. Загострення конкуренції, фінансова лібералізація і диверсифікованість ринків ставлять перед банківськими установами нові проблеми і сприяють появі нових ризиків.

Слід зазначити, що необхідність банкам України зважати на обсяги та специфіку своєї діяльності у процесі формування системи управління ризиками

є цілком виправданою, оскільки загрозою стабільності банківської системи України можуть стати:

- стрімке падіння кон'юнктури на світових товарних або фінансових ринках, що передається в Україну по каналу руху капіталів («фінансова інфекція»);
- спекулятивна атака на гривню за збереження фактичної прив'язки її курсу до долара США та погіршення сальдо торгового балансу;
- «перегрів» одного із елементів внутрішнього фінансового ринку, наприклад, значне зростання кредитування, некеровані банкрутства великих системо-утворюючих банківських установ, короткострокові, але потужні кризи ліквідності на фондовому ринку, розгортання кризи державних фінансів і неспроможність держави вчасно розрахуватися за своїми боргами;
- криза державних фінансів в умовах збільшеного навантаження на бюджет та відсутності неборгових джерел його наповнення.

Для забезпечення правильного виявлення, розуміння та управління ризиками у їх взаємодії між собою, варто розглядати їх комплексно, як єдину систему, а не окремо один від одного. Аналіз, необхідний для виявлення та узагальнення ризиків, має проводитися на рівні, що дає можливість охопити банківську установу загалом, як на індивідуальній, так і на консолідованій основі.

Отже мінімізацію впливу банківських ризиків на стабільність банківської системи України необхідно забезпечувати комплексним управлінням, реалізувати яке має на меті система управління ризиками. Основними напрямками розвитку та забезпечення нормального функціонування систем, які управляють ризиками у національних банках для Національного банку України та органів державної влади є:

- підтримка розвитку фінансового ринку в структурній (збільшення частки фондового ринку) та інфраструктурній (розвиток рейтингових агентств, кредитних бюро) ситуаціях;
- поліпшення нормативної бази щодо контролю банківських ризиків;

- заохочення банківських установ до впровадження комплексних систем ризик-менеджменту, особливо в банках з великими розмірами активів.

Для комерційних банківських установ:

- забезпечити роботу єдиного відділу ризик-менеджменту і його структурної та фінансової незалежності від підрозділів банківської установи (фронт-офісів та бек-офісів).

- створення оптимальної організаційної структури, яка б давала можливість управляти ризиками безпосередньо на кожному етапі розвитку банківської діяльності;

Отже, підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що стабільність банківської системи України залежить від стану економіки та кожної окремої банківської установи і її здатності динамічно розвиватися з мінімальними втратами та потрясінням від банківських ризиків. Банківські ризики, особливо кредитні, істотно впливають на діяльність банківських установ, тому необхідно постійно проводити політику щодо мінімізації банківських ризиків, враховуючи закордонний досвід, обрати оптимальну стратегію діяльності банку і виробити ефективний механізм захисту банку від ризиків на тактичному рівні, що в результаті має сприяти стабільній діяльності банківської системи.

1.3. Політика управління стабільністю банківської системи України

На сучасному етапі розвитку нашої держави недостатній рівень банківського менеджменту зумовлює погіршення надійності банківських установ. Специфіка банківського управління полягає в тому, що вони змушені функціонувати в умовах нестабільної економіки. Це відбивається в роботі банківських установ та банківської системи в цілому.

Постійні дослідження банкрутства банківських установ показують, що банківські установи не відразу втратять стабільність і не відразу збанкрутують - проблема починається з відсутності платоспроможності та ліквідності. Основною причиною банкрутства комерційних банків, як правило, є прорахунок основних видів управління банківським ризиком. У

більшості випадків втрата стабільності в банківській системі призводить до постійного протистояння між спробою видати якомога більше позик для забезпечення високої норми прибутку та підтримкою необхідної платоспроможності, що вимагає певної кількості резервів [15].

Управління стабільністю банківської системи України базується на об'єктивному визначенні її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, які слугували б забезпеченню стабільності банківської системи. Зокрема, це може бути систематизовано та відображено у сформованому єдиному механізмі.

Таким чином, механізм управління стабільністю банківської системи слід визначати як сукупність конкретних інструментів та методів управління, що використовуються суб'єктом управління, та орієнтуватись на забезпечення стабільності банківської установи. Загальна система взаємопов'язаних компонентів є механізмом управління стабільністю, який відображає відповідні заходи банківського управління для управління стабільністю комерційних банківських установ. [16].

Механізм управління стабільністю банківських установ складається з двох рівнів: макро- та мікрорівня.

На макрорівні процедура управління забезпечується суб'єктами зовнішнього реагування через відповідні інструменти та методи, а також спостереження за всіма стадіями процедури управління стабільності банківської системи. Тобто, рівень якості стабільності в кожній банківській установі України залежить від компетентності таких управлінців.

Об'єктами управління діяльності банківської установи, що включає стабільність, є відносини, які виникають у процесі організації бізнес-процесів та операцій, що формують і розподіляють фінансові ресурси, регулюють банківські ризики, визначають фінансові результати, тобто управління фінансовою діяльністю охоплює всю сукупність методів та форм організації фінансових відносин у банківській установі.

Суб'єкти управління банківської установи, зокрема, на макрорівні – це власники та менеджери банківських установ. Перші формують банківську політику, у тому числі фінансову, та приймають фінансову стратегію банку. Другі – розробляють стратегію та запроваджують оперативні управлінські рішення схвалені власниками. Будь-яке управління розкривається у ході здійснення певних функцій [17].

Ключовою умовою для ефективного та нормального функціонування механізму управління стабільністю банківської системи є використання комплексу принципів. До головних принципів можна віднести:

- принцип цілісності засобів та дій досягнення мети суб'єктами управління в рамках реалізації даного механізму;
- принцип комплексності процесу управління стабільністю банківської системи;
- принцип альтернативності підходів і організаційних рішень при виконанні поставленої мети;
- принцип взаємообумовленості та взаємозв'язку елементів механізму управління стабільністю банківської установи;
- принцип гнучкості процесу управління стабільністю банківської системи;
- принцип наукоємності прогнозує використання в управлінні стабільністю тільки науково підтверджених підходів та моделей [18].

Процес управління стабільністю банківської системи передбачає застосування певних методів, основними з яких є наступні [19] :

Планування - включає цілі організації, визначення стратегій та вимог для досягнення основної мети. У цьому випадку стратегічною метою банківської установи є забезпечення стабільності, тобто ми вважаємо, що фінансове планування у розглянутому механізмі має бути орієнтоване на використання відповідних засобів для перетворення стратегічних цілей у конкретні значення фінансових показників. План базується на попередньому аналізі набору факторів, що впливають на об'єкти управління механізмом, включаючи внутрішні фактори, фактори зовнішнього середовища та банківські ризики. Екологічні фактори мають дуже значний вплив на стабільність банківської

системи, і банківські установи не можуть визначити характер їх впливу. Для банківських установ у цьому випадку дуже важлива здатність протистояти негативному впливу зовнішніх факторів.

1. Аналіз головних складових, які визначають стабільний стан комерційного банку. Аналіз дає можливість побачити причинно-наслідкові зв'язки різних аспектів діяльності банку. Швидко розрахувати, як змінюються фінансові показники, що визначають рівень стабільності банківської системи та відповідно до цього прийняти обдумане управлінське рішення, спрямоване на її забезпечення можна саме за допомогою аналізу.

2. Оцінку та регулювання стабільності банківської системи здійснюють за допомогою комплексу методик та прийомів. Варто звернути увагу на те, що можна виділити напрямки оцінки стабільності комерційних банківських установ та регулювання нею: по-перше, зовнішнє регулювання й обов'язкова оцінка; по-друге, внутрішнє регулювання та самостійна (ініціативна) оцінка.

Регулювання банківської діяльності за допомогою інструментів непрямого та прямого впливу для забезпечення стабільності банківських установ є зовнішнім регулюванням. Внутрішнє регулювання передбачає операції та постійне управління через відповідні методи управління активами, пасивами, власним капіталом, прибутками, ліквідністю та платоспроможністю та ризиками.

3. Контроль – його суть полягає у перевірці відповідності отриманих підсумків із запланованими показниками, оптимальні значення яких вполюють на підвищення рівня стабільності банківської системи. Для ефективного управління та правильного контролю за рівнем стабільності банківських установ варто дотримуватися проходження всіх стадій контролю (попередній, поточний, наступний), з боку органів нагляду та комерційних банківських установ.

До умов забезпечення стабільності банківської системи України в сучасних умовах можна віднести:

- належний обсяг власного капіталу (за відсутності надлишкового);
- збалансованість структури активів та пасивів за строками і сумами;

- належний рівень рентабельності діяльності банку та його підтримка.

Комплекс методів та інструментів безпосередньо впливає на об'єкт управління, на стабільність банківської системи, яка визначається в наступних характеристиках.

Значний інструментарій для забезпечення стабільності банківської системи має Національний банк України. Перше, що він робить – якісний аналіз, попередження та інформування про виявлені ризики. Якщо попередження недостатньо, Національний банк може застосувати макропруденційні інструменти: вимоги до капіталу чи ліквідності, а також інші інструменти.

Надзвичайно важливою характеристикою, за якою можна судити про стабільність окремої банківської установи, є рівень капіталізації. Саме достатній обсяг власного капіталу (як грошові кошти, так і виражене у грошовій формі ліквідне майно) забезпечують прибуткову діяльність на ринку фінансових послуг, економічну самостійність, що позитивно позначається на стабільності комерційного банку.

Рівень капіталізації банківської установи характеризує можливість банку надавати весь діапазон послуг, можливість відповідати за свої зобов'язання. Низький рівень капіталу в банківських установах призведе не тільки до турбулентності в конкретних банківських установах, але також до причинно-наслідкових зв'язків, а також до нестабільності всієї економіки. Безпека, надійність та конкурентоспроможність установи на ринку забезпечують права та інтереси банку. Достатній рівень власного капіталу допомагає зменшити ризики та забезпечити стабільну роботу банківської системи.

Банківський капітал – «... це частина банківських ресурсів, що направлена в обіг і збільшує прибутковість банківської установи і являється самозростаючою вартістю. Значення банківського капіталу у діяльності банківської системи та економіки держави представлена функціями, які він виконує, а саме капіталізації економічних відносин, сприяння зростанню конкурентоспроможності й економічного процвітання» [1]. Достатність банківського капіталу є основою оцінки капіталізації та стабільності банківської установи та банківської системи взагалі. На сучасному етапі

розвитку банківської системи виділяють декілька видів власного капіталу, серед яких для потреб управління банком використовують регулятивний капітал, обсяг і адекватність якого є найважливішими показниками банківської діяльності.

Закон України «Про банки і банківську діяльність» передбачає необхідність дотримання комерційними банками економічних нормативів, які встановлює Національний банк України. Як орган регулювання та нагляду за банківською діяльністю, Національний банк України дотримується рекомендацій Базельського комітету з урахуванням національної специфіки розвитку банківської системи та економіки. Відповідно до чинного законодавства та інструкції «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні», затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 р. № 368, Національний банк України встановив ряд обов’язкових економічних нормативів.

Розглянемо детальніше про кожну групу економічних нормативів (табл.1.2-1.5).

Таблиця 1.2

Показники капіталу діяльності банківської системи України

Показник		Нормативне значення	Формула
H1	Мінімального розміру регулятивного капіталу	не менше 500 млн грн.	$PK=OK+DK-B$
H2	Адекватність регулятивного капіталу	не менше 10%.	$H2 = \frac{PK}{A_p + C_{вп} - НКР} \times 100$
H3	Адекватність основного капіталу	не менше 7%	$H3 = \frac{OK}{A_p + C_{вп} - НКП} \times 100$

Джерело: розроблено автором на основі: [20]

Основним показником діяльності банківських установ є регулятивний капітал, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, забезпечує захист вкладів, фінансової стійкості та стабільної діяльності банківських установ.

Адекватність регулятивного капіталу відображає здатність кредитних установ повертати борг повністю та в строк: чим вище значення показника, тим більший обсяг ризику, що покладає на себе банківська установа.

Адекватність основного капіталу залежить від рівня кредитного ризику та визначає розмір регулятивного капіталу, необхідного банківській установі для виконання нею активних операцій.

Для своєчасного виконання всіх своїх зобов’язань, банківським установам необхідно постійно управляти ліквідністю, підтримуючи її на достатньому рівні.

Таблиця 1.3

Показники ліквідності діяльності банківської системи України

Показник		Нормативне значення	Формула
H6	Короткострокової ліквідності	вище 60%	$H6 = \frac{Ал}{31} \times 100$
LCR	Коефіцієнт покриття ліквідністю	на рівні 100%	$LCR = \frac{ВЛА}{\text{чистий очікуваний відплив грошових коштів протягом 30 днів}} \times 100$
NSFR	Коефіцієнт чистого стабільного фінансування	-	$NSFR = \frac{ASF}{RSF - НКР} \times 100$

Джерело: розроблено автором на основі: [20]

Короткострокова ліквідність здійснює контроль можливості банківської установи погашати короткотермінові зобов’язання на основі ліквідних активів.

Коефіцієнт покриття ліквідністю відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності (покриття значних відтоків коштів клієнтів протягом 30 днів у періоди кризи).

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування встановлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування, достатній для забезпечення фінансування діяльності банку на горизонті один рік

Кредитна діяльність банківських установ пов’язана з кредитним ризиком, тобто нездатністю контрагента виконувати свої зобов’язання в повному обсязі або частково згідно з угодою. Тому банківські установи зобов’язані оцінювати

кредитоспроможність своїх контрагентів, вчасно виявляти активи, за якими існує ймовірність отримання збитків.

Таблиця 1.4

Показники кредитного ризику діяльності банківської системи України

Показник		Нормативне значення	Формула
H7	Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25 %	$H7 = \frac{Зс}{РК} \times 100$
H8	Великий кредитний ризик	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	$H8 = \frac{Зв}{РК} \times 100$
H9	Максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25 %	$H9 = \frac{Зін}{ОК + ДК - В1} \times 100$

Джерело: розроблено автором на основі: [20]

Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента обмежує ймовірність кредитних небезпек, що виникають внаслідок непогашення окремим боржником своїх зобов'язань.

Великий кредитний ризик встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за одним або декікома контрагентами.

Максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами покладає обмеження на операції з пов'язаними особами для уникнення ризику та їх негативного впливу на діяльність банківської установи.

Національний банк України здійснює контроль за придбанням банківською установою корпоративних прав в обмін на майно або грошові кошти з метою отримання доходу. Такий контроль здійснює за допомогою показників наведених в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Показники інвестування діяльності банківської системи України

Показник		Нормативне значення	Формула
H11	Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	$H11 = \frac{Кін}{СТ} \times 100$

Продовження таблиці 1.5

H12	Загальна сума інвестування	не більше 60 %	$H12 = \frac{СКін}{Ст} \times 100$
-----	----------------------------	----------------	------------------------------------

Джерело: розроблено автором на основі: [20]

Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою встановлює ліміти на обсяги ризику, що стосується інвестування в акції та сертифікати юридичної особи.

Загальна сума інвестування встановлює ліміти на здійснення інвестиційної діяльності банківської установи задля зниження пов’язаних з нею ризиків.

Перелічені нормативи розраховуються окремо для кожного банку та збираються Національним банком України для формування статистичної звітності про щомісячні обсяги операцій та динаміки цих показників для банківської системи України в цілому.

Якість активів і якість зобов’язань банку є не менш важливими характеристиками стабільності банківської установи. Якість активів обернено пропорційна до частки безнадійних та неповернутих коштів за кредитними операціями. Щодо ризикових активів, то треба, щоб їх частка не була як надмірно високою, так і надмірно низькою, оскільки це негативно впливає на стабільність банківської системи.

Зобов'язаннями банку це певні вимоги до активів банківської установи, що зобов'язують її сплатити фіксовану суму коштів у визначений час у майбутньому. Аналізуючи обсяг зобов'язань банківської установи, важливо дати їх як кількісну, так і якісну оцінку. Збільшення сум зобов'язань банку свідчить про зростання депозитної бази банківської установи.

Банківська стабільність відіграє життєво важливу роль як у діяльності самих банківських установ, так і у фінансовій системі держави. Неодмінною умовою самозбереження та ефективної діяльності банківської установи є щоденна робота з підтримки достатнього рівня стабільності . Без стабільного функціонування, збереження та підтримки стабільності банківська установа не зможе виконувати свої функції і проводити операції з обслуговування клієнтів, тому вирішення проблем стабільності повинно мати найвищий пріоритет у

роботі керівництва банку та забезпечуватись розробкою та впровадження дійового механізму управління стабільністю банківської системи [21].

Отже, ефективне функціонування розглянутого механізму управління стабільності банківської системи України, через погодження управлінських рішень та досягнення необхідних пропорцій між усіма складовими компонентами, забезпечить досягнення стратегічних і тактичних фінансових цілей банківської установи, позитивно впливати на збільшення рівня прибутковості, послабленню ризиків, підтриманню та контролю ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що в кінцевому підсумку, безумовно, позитивно вплине на забезпечення стабільності банківської системи України.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗА 2015-2019 рр.

2.1. Структурно-динамічний аналіз основних показників стабільності банківської системи України за 2015-2019 рр.

Вдалий розвиток банківської системи України залежить від ефективного управління ресурсами на стадії їх формування, розподілу, використання та повернення в процесі діяльності. Управляючи фінансовими ресурсами, банківським установам України необхідно дотримуватися балансу між активами та зобов'язаннями за строками та обсягами з метою забезпечення стабільного фінансового стану та фінансових результатів. Достатня кількість ресурсів та їх ефективне використання визначають фінансовий добробут банківської системи України.

Ефективна діяльність банківської системи є однією з головних умов розвитку економіки країни. Українська банківська система вже встигла пережити серйозні кризи: 1998 р., 2004 р., 2008 р. та 2013-2015 рр. Що стосується теперішнього стану українських банківських установ, то однозначної відповіді немає. З одного боку банки показали хорошу прибутковість, з іншого – якість їх кредитного портфеля, особливо в державних банках, є надзвичайно низькою. Враховуючи нестабільність економічного розвитку України, невизначеність економічного та політичного курсу, а також загальносвітове економічне сповільнення існує ризик формування нової кризи в банківському секторі України.

Як зображено на рисунку 2.1 після фінансової кризи 2008-2009 рр. найбільша кількість діючих банків була у 2009 році – 184 установи, однак впродовж наступних років їх кількість поступово зменшувалася. Починаючи з 2014 року під впливом девальвації гривні та спаду в економіці, а також політичної нестабільності в Україні значна кількість банків зіткнулася з проблемами, у багатьох з них згідно рішення Національного банку України

була розпочата процедура ліквідації, тому вже станом на 01.01.2019 р. кількість діючих банків становила 77 од., що на 58.2 % менше у порівнянні з 2009 р. Нині в Україні станом на 01.10.2020 року, з різним успіхом працює 74 банків – це більш ніж удвічі менше, ніж було 10 років тому.

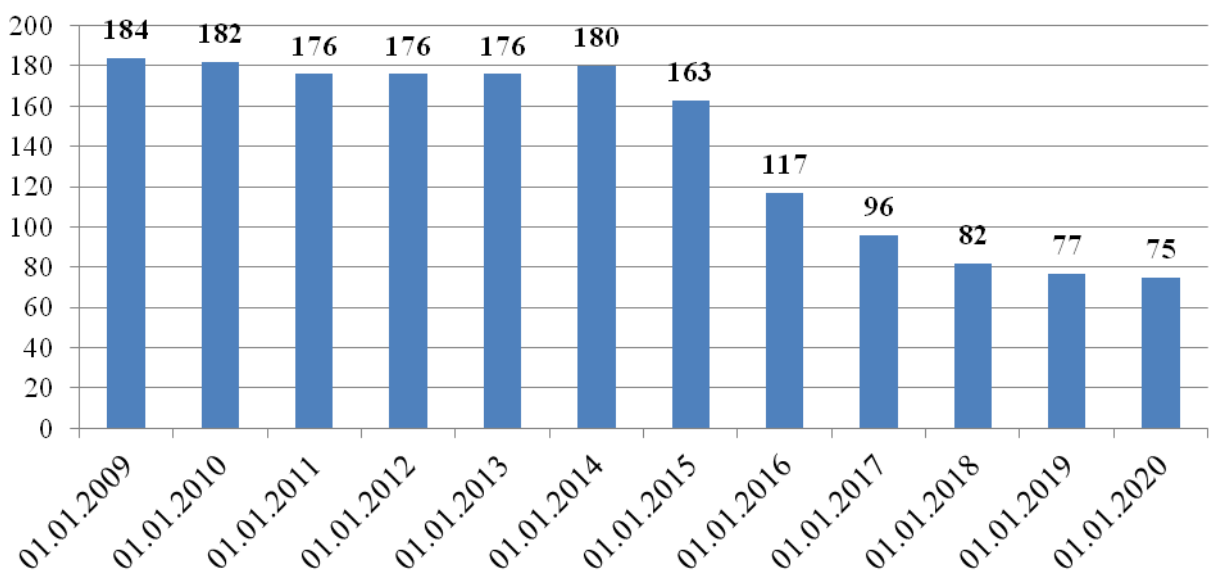

Рис. 2.1. Динаміка кількості діючих банків в Україні, за період 2010-2020
рр., од.

Джерело: розроблено автором на основі: [22]

Наразі процес очищення завершився і ситуація повернулася до стану нової рівноваги.

Важливим показником, який характеризує ступінь розвитку банківської системи України, є активи банків. Проаналізуємо динаміку складу активів діяльності банківської системи України на основі даних у додатках А, Б, В, Г.

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників складу активів діяльності банківської системи України за 2015-2019 рр., млн. грн.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Темп приросту, %			
						2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018
Активи	1254385	1256299	1333831	1359703	1493298	0,15	6,17	1,94	9,83
Активи в ін.валюті	581701	519058	506883	494623	492157	-10,77	-2,35	-2,42	-0,5

Продовження таблиці 2.1

Загальні активи (не скориговані на резерви)	1571411	1737272	1839958	1910614	1981594	10,55	5,91	3,84	3,72
Загальні активи (не скориговані на резерви) в іноземній валюті	799842	788253	755191	778773	717708	-1,45	-4,19	3,12	-7,84
Готівкові кошти	34006	36201	44099	46941	56304	6,46	21,82	6,44	19,95
Банківські метали	348	312	344	344	369	-10,31	10,37	0	7,27
Кошти в Національному банку України	27392	40824	37357	35549	76126	49,04	-8,49	-4,84	114,14
Коррахунки, що відкриті в інших банках	129612	12 813	96280	86748	118237	-6,02	-20,96	-9,9	36,3
Строкові вклади в інших банках та кредити	23498	23127	28350	33699	34995	-1,58	22,58	18,87	3,85
Кредити надані клієнтам	1009768	1005923	1036745	1118860	1033430	-0,38	3,06	7,92	-7,64
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	201520	332273	425803	480615	539466	64,88	28,15	12,87	12,24
Резерви за активними операціями банків	321303	484383	511062	556445	492229	50,76	5,51	8,88	-11,54

Джерело: розроблено автором на основі: [22].

Незважаючи на значне скорочення кількості діючих банківських установ у 2014- 2019 рр., обсяги активів банків лише зростали протягом 2015-2019 рр. А саме у 2017 році зросли на 6,17% (77532 млн. грн.), у 2018 році на 1,94 % (25872 млн. грн.), у 2019 р. на 9,83% (133595 млн. грн.). Значне зростання активів у 2019 р. відбулося за рахунок збільшення коштів Національного банку України на 114,14% (40577 млн. грн.). Також у 2019 році значно збільшилися, в порівнянні з 2018 р., кореспондентські рахунки що відкриті в інших банках на 36,30% (31489 млн. грн.) та банківські метали на 7,27% (25 млн. грн.). Збільшення даних показників свідчить про стабільну ситуацію з курсом гривні, а також не слабким золотовалютним резервом Національного банку України. Щодо активів в іноземній валюті то вони протягом аналізованого періоду зменшилися у 2017 році на 2,35% (12175 млн. грн.), у 2018 р. на 2,42%, у 2019 р. на 0,50%.

Обсяг кредитів, наданих клієнтам в 2018 р. зросли на 7,92%, проте у 2019 р. скоротився на 85320 млн грн., або на 7,6%. Натомість активно продовжували зростати вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції, які за рік

збільшилися на 58851 млн грн., або на 12,24% і на кінець 2019 р. становили 539466 млн. грн.

Збереження такої моделі поведінки банків, орієнтація на вкладення в цінні папери, та довгострокові інвестиції, зростання ризику концентрації банківських операцій в державних банках, може негативно вплинути на фінансовий стан та результативність діяльності банків в контексті ефективного виконання властивих для них функцій і передусім кредитування економіки та населення, а також створити в майбутньому загрозу для їх стабільної діяльності в період виникнення біфуркаційних процесів. У зв’язку з цим важливо враховувати системні ризики, макроекономічні потрясіння та глобальні виклики, підвищувати ефективність банківського нагляду, вдосконалювати нагляд, орієнтований на ризик, та впроваджувати національний антикризовий механізм нагляду за банківською системою. [22].

Джерелами формування фінансових ресурсів є пасиви банку. За своїм складом вони неоднорідні і складаються з капіталу і зобов'язань банку перед вкладниками та кредиторами. Темпи приросту обсягу пасивів та зміна їхньої структури свідчать, що ситуація на ринку депозитних послуг перебуває у доброму стані. Розглянемо детальніше динаміку пасиву банківської системи України у динаміці за 2015–2019 роки на основі даних у додатках А, Б, В, Г (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка складу пасивів банківської системи України за 2015-2019 рр., млн. грн.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Темп приросту, %			
						2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018
Пасиви	1254385	1256299	1333831	1359703	1493298	0,15	6,17	1,94	9,83
Капітал	103713	123784	161108	154960	199921	19,35	30,15	-3,82	29,01
з нього: статутний капітал	222170	414668	495377	465532	470712	86,64	19,46	-6,02	1,11
Зобов'язання банків	1150672	1132515	1172723	1204743	1293377	-1,58	3,55	2,73	7,36

Продовження таблиці 2.2

Строкові вклади та кредити, отримані від інших банків	122592	73938	50240	42178	23912	-39,69	-32,05	-16,05	-43,31
Кошти суб'єктів господарювання	318568	369913	403955	406367	498157	16,12	9,20	0,60	22,59
Кошти фізичних осіб	402137	437152	478100	508457	552115	8,71	9,37	6,35	8,59
Кошти небанківських фінансових установ	30474	42813	22907	23794	26885	40,49	-46,50	3,87	12,99

Джерело: розроблено автором на основі: [22].

Проаналізувавши динаміку складу пасивів банківської системи України спостерігаємо збільшення всіх його складових у 2019 році, крім строкових вкладів інших банків та кредити що отримані від інших банків у 2017 році вони скоротилися на 32,05% (23698 млн. грн.), у 2018 році на 16,05% (8062 млн. грн.), у 2019 р. на 43,31 % (18266 млн. грн.). Капітал банківської системи у 2018 р. зменшився на 3,82 % (6148 млн. грн.), а вже у 2019 р. зріс на 29,01% (44961 млн. грн.), що вплинуло на прибуток банківської системи у 2019 році. Зобов'язання банків у 2017 р. збільшились на 3,55% (40208 млн. грн.), у 2018 р. зросли на 2,73% (32020 млн. грн.), у 2019 р. на 7,36% (88634 млн. грн.) це свідчить про зростання депозитної бази банківської системи. У 2019 році кошти суб'єктів господарювання зросли на 22,59% (91790 млн. грн.), кошти фізичних осіб на 8,59% (43658 млн. грн.), банківський депозит користується серед населення попитом та довірою до банківських установ.

Функціонування, будь-якої установи, незалежно від виду діяльності та форми власності, визначається її здатністю приносити достатній прибуток. Прибуток є основним показником у системі оцінювання ефективної діяльності банківської системи. Тому проаналізуємо динаміку показників формування прибутку банківської системи України.

Дослідивши динаміку доходів та витрат банківської системи України (на основі даних у додатках Е, Ж, Й, К, Л) з даних таблиці 2.3 можна зробити висновок, що банківська діяльність у 2018-2019 рр. була прибутковою.

Таблиця 2.3

Динаміка доходів та витрат банківської системи України за період 2015-
2019 рр., млн. грн.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Темп приросту, %			
						2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/20 18
ДОХОДИ	199193	190691	178054	204554	243102	-4,27	-6,63	14,88	18,84
процентні доходи	135145	135807	124009	140803	152954	0,49	-8,69	13,54	8,63
комісійні доходи	28 414	31 362	37 138	50 969	62 057	10,38	18,42	37,24	21,75
результат від торг. операцій	21 490	8 243	7 224	1 853	16 225	- 61,64	-12,36	-74,35	775,61
інші операційні доходи	9 567	9 605	7 264	8 589	8 147	0,40	-24,37	18,24	-5,15
інші доходи	2 729	3 946	1 349	1 809	2 809	44,60	-65,81	34,10	55,28
повернення списаних активів	1 848	1 728	1 070	532	909	-6,49	-38,08	-50,28	70,86
ВИТРАТИ	265793	350078	204545	182215	184746	31,71	-41,57	-10,92	1,39
процентні витрати	96 079	91 638	70 971	67 760	74 062	-4,62	-22,55	-4,52	9,30
комісійні витрати	5 846	7 182	9 650	13 159	18 096	22,85	34,36	36,36	37,52
інші операційні витрати	12 991	10 920	11 719	16 800	11 790	- 15,94	7,32	43,36	-29,82
загальні адміністративні витрати	36 742	39 356	44 202	53 670	62 936	7,11	12,31	21,42	17,26
інші витрати	0	3 089	15 116	2 011	2 379	0	389, 35	-86,70	18,30
відрахування в резерви	114541	198310	49 206	23 758	10 714	73,13	-75,19	-51,72	-54,90
податок на прибуток	-406	-418	3 681	5 057	4 769	2,96	- 980,6 2	37,38	-5,70
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК/ЗБИТ ОК	-66600	- 159388	-26491	22 339	58 356	139,3 2	-83,38	- 184,3 3	161,23

Джерело: розроблено автором на основі: [24].

За даними таблиці спостерігається до 2018 року скорочення доходів банківської системи України, а саме у 2016 році на 4,27% (8502 млн. грн.), у 2017 році на 6,63% (12637 млн. грн.).

Однак, протягом 2018-2019 років доходи банків зростали, у 2018 році зросли на 14,88% (26500 млн. грн.), у 2019 р. на 18,84% (38548 млн. грн.). Така

тенденція зростання пов'язана із зростанням всіх складових доходів банківської діяльності, окрім інших операційних доходів, які у 2019 році скоротилися на 5,15% (442 млн грн.) однак це значно не вплинуло на загальні доходи. Разом із доходами зросли і витрати банківської діяльності проте лише у 2019 році на 1,39% (2531 млн. грн.) це було пов'язано із ростом процентних та комісійних витрат, які у 2019 р. збільшилися на 9,30% (6302 млн. грн.) та 37,52% (36,36 млн. грн.) відповідно. Значно скоротилися відрахування в резерви у 2018 р. на 51,72% (25448 млн. грн.), у 2019 р. на 54,90% (13044 млн. грн.).

Відповідно із збільшенням доходів, зростали і витрати банківських установ. У 2019 році вони зросли на 1,39% (2531 млн. грн.), за рахунок збільшення процентних та комісійних витрат. Процентні витрати у 2019 році зросли на 9,30% (6302 млн. грн.), комісійні - на 37,52% (4937 млн. грн.).

У 2015-2017 роках банківська діяльність в Україні була збитковою. Найбільших збитків вона зазнала у 2016 році, які становили 159388 млн. грн.. Ситуація покращилася вже у 2018 році і чистий прибуток складав 22339 млн. грн., у 2019 році він зріс на 161,23% (36017 млн. грн.) і на кінець 2019 року становив 58356 млн. грн..

Національний банк України для забезпечення стабільності банків визначає основні економічні нормативи які дають змогу слідкувати за змінами у діяльності кожного комерційного банку, вчасно виявляти загрози та ризики, а отже, і своєчасно вживати до банків певні виправні заходи, а також заходи примусового впливу, спрямовані на вдосконалення поточної діяльності банківської системи та їх фінансове оздоровлення. Наглядові регуляторні обмеження покликані сприяти надійному та ефективному функціонуванню банківської галузі [25].

Національним банком України станом на початок 2020 року встановлено 10 економічних нормативів капіталу, ліквідності, кредитного ризику та інвестування, що є обов'язковими до виконання усіма банками.

З метою забезпечення стабільності банківської системи Національний банк вживає заходів щодо підвищення рівня її капіталізації шляхом встановлення

нормативів розміру та адекватності регулятивного капіталу та окремих його складових, динаміка яких наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка показників капіталу банківської системи України за 2015-2019 рр.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Темп приросту, %			
						2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018
Регулятивний капітал, млн. грн.	99305,4	138526	112155	121742	147073	39,49	-19,04	8,54	20,8
Достатність регулятивного капіталу, %	8,92	13,34	15,35	15,52	18,72	-	-	-	-
Достатність основного капіталу, %	11,2	-	-	10,4	13,28	-	-	-	-

Джерело: розроблено автором на основі: [26].

Регулятивний капітал протягом 2015-2019 років коливався, у 2017 році порівняно з 2016 р. скоротився на 19,04% (26371 млн. грн.), а вже протягом наступних років зростав, а саме у 2018 р. на 8,54% (9587,6 млн. грн.), у 2019 році на 20,8% (25331,1 млн. грн.). Показники достатності регулятивного та основного капіталів протягом досліджуваного періоду були вищі норми. Це означає про успішне виконання підвищених умов Національного банку України до капіталу без сповільнення темпів кредитування, що продовжиться і надалі.

Ліквідність банків варто розглядати як здатність банківських установ виконувати свої зобов’язання не тільки своєчасно, але й не мати великих збитків. Можливість забезпечення ліквідності банку пов’язана з наявністю надійної капітальної бази; високою якістю активів та депозитів, їх збалансованістю за строками; помірною залежністю від зовнішніх ресурсів; позитивним іміджем банку; управлінням на високому рівні. Показники ліквідності банківської системи України наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка показників ліквідності банківської системи України за 2015-2019
рр., %

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютний приріст, %			
						2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2019- 2018
Миттєва ліквідність	72,25	59,3	45,61	61,76	-	- 12,95	- 13,69	16,15	-
Поточна ліквідність	78,76	87,4	106,67	104,72	-	8,64	19,27	-1,95	-
Короткострокова ліквідність	88,82	91,01	96,52	94,17	94,4	2,19	5,51	-2,35	0,23
Коефіцієнт покриття ліквідністю			-	-	100	0		-	100

Джерело: розроблено автором на основі: [26].

Проаналізувавши динаміку показників ліквідності, можна зробити висновок про значний рівень ліквідності українських банків, оскільки показники фактично перевиконуються. Нещодавно введений коефіцієнт LCR за 2019 рік поступово досягнув нормативного значення 100% за усіма банками, що підтверджує повне забезпечення банків ліквідністю в розмірах, достатніх для повного виконання зобов’язань упродовж 30 днів в умовах кризи як у національній, так і в іноземних валютах. Відповідно до змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджених постановою Правління Національного банку України від 01.08.2019 № 102, починаючи з 02.09.2019 економічні нормативи Н4 та Н5 не розраховуються.

Для зниження ймовірності виникнення банківських ризиків Національний банк України визначає нормативи кредитного ризику, недотримання яких може спричинити фінансові негаразди у діяльності банківської системи України.

Таблиця 2.6

Динаміка показників кредитного ризику банківської системи України за 2015-2019 рр., %

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютний приріст, %			
						2016-2015	2017-2016	2018-2017	2019-2018
Максимальний розміру кредитного ризику на одного контрагента	23,13	21,37	20,61	20,43	17,32	-1,76	-0,76	-0,18	-3,11
Великі кредитні ризики	551,47	321,28	232,12	173,88	120,54	-230,19	-89,16	-58,24	-53,34
Максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов’язаними з банком особами	63,72	28,8	20,05	11,23	7,23	-34,92	-8,75	-8,82	-4

Джерело: розроблено автором на основі: [26].

Отже, як видно за даними таблиці 2.6 спостерігаються високі значення показників кредитного ризику, це не призведе до фінансових труднощів в діяльності банків. В основному небезпеку становлять непрацюючі кредити.

Також для аналізу стану банківської системи України використовують показники інвестування.

Таблиця 2.7

Динаміка показників інвестування банківської системи України за 2015-2019 рр., %

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютний приріст, %			
						2016-2015	2017-2016	2018-2017	2019-2018
Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	0,002	0,001	0,000005	0,0003	0,0002	-0,001	-0,001	0,0003	-0,0001
Загальна сума інвестування	1,39	0,64	0,32	0,16	0,14	-0,75	-0,32	-0,16	-0,02

Джерело: розроблено автором на основі: [26].

Наведені дані за аналізований період показують дуже низьку інвестиційну активність усієї банківської системи України. Банківські установи зосередилися більше на портфельних інвестиціях, які купують їх з метою подальшого продажу й отримання прибутку від різниці між ціною продажу і купівлі, а не зацікавлені в здійсненні прямих інвестицій в компанії України. Це пов'язано також з рядом об'єктивних та суб'єктивних причин, які стосуються як загального рівня розвитку національної економіки в різних її сферах, так і незацікавленістю банківських установ у фінансуванні інвестиційних проектів у зв'язку зі значними ризиками та невідповідністю термінів ресурсної бази строкам реалізації інвестицій [27].

Важливою умовою забезпечення стабільності банківської системи України є підтримка відповідного рівня рентабельності активів та капіталу. Рентабельність – відносний показник економічної ефективності, який відображає рівень ефективності використання ресурсів та капіталу банківської установи. Розглянемо детальніше динаміку показників рентабельності банківської системи України (рис. 2.2).

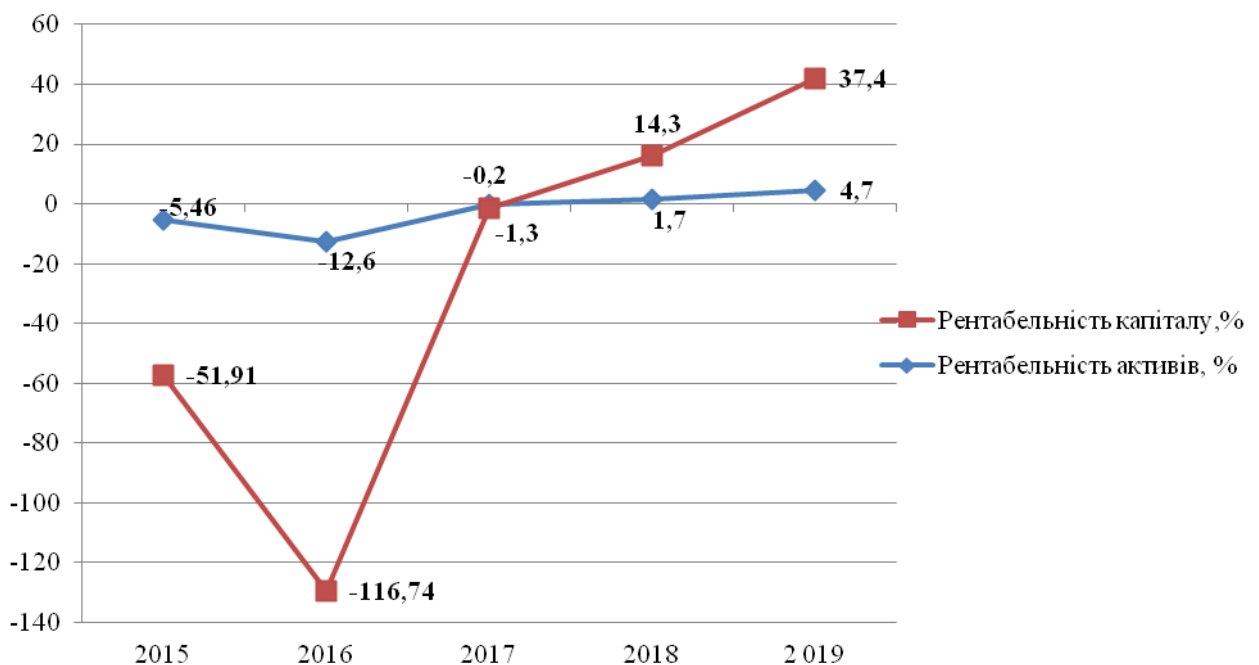

Рис. 2.2. Динаміка показників рентабельності банківської системи України за 2015-2019 рр.

Джерело: розроблено автором на основі: [28].

Рентабельність активів показує рівень окупності чистим прибутком середньорічних активів та протягом 2015–2019 рр. щорічно збільшувалась. У 2016 році спостерігається найбільше значення збитковості -12,6 %, проте вже у 2019 році рентабельність активів становила 4,7%, що свідчить про ефективне використання наявних ресурсів.

Рентабельність капіталу має аналогічну динаміку, що і рентабельність активів. Найменше значення показника спостерігається у 2016 році -116,74%, проте у 2017 році відбулося різке зростання та сягнуло 1,3%. На кінець 2019 року рентабельність капіталу склала 37,4%. Цей показник характеризує економічну віддачу капіталу і показує, що протягом 2015–2019 рр. для банківської системи характерне ефективне управління розміщенням активів, тобто їх можливістю приносити дохід.

Підводячи підсумки вищевикладеного було виявлено, що: в умовах кризи банківська система України пройшла процес очищення, що супроводжувалась масовим скороченням чисельності банків; з виведенням слабких банків показники банківської системи України покращилися; на кінець 2019 року банківський сектор України мав рекордно позитивний фінансовий результат діяльності за останні декілька років. Загалом банківські установи України виконують усі нормативні вимоги Національного банку та є достатньо капіталізованими у нинішньому середовищі. Фактори, які можуть впливати на банківську систему у випадку настання кризи, це недостатньо правильна оцінка платоспроможності клієнтів банками, короткостроковість вкладів та їх доларизація, недостатня операційна ефективність.

У період загрози світової фінансово-економічної кризи банківські установи України мають певний запас стабільності щодо капіталу, ліквідності, сформованих резервів на покриття ризиків за активними операціями. Проте цей запас може швидко зникнути, якщо не будуть застосовані ефективні стабілізаційні механізми, що ґрунтуються на ризик орієнтованому підході

2.2. Аналіз факторів впливу на стабільність банківської системи України

На сучасному етапі розвитку банківської системи України, банкам важливо кардинально змінювати принципи своєї діяльності. Тим самим пріоритетними ставити засади формування збалансованих якісних активів разом із скороченням витрат у зв’язку із зниженням маржі між активним та пасивними операціями відповідно до наявних тенденцій розвитку ринку. Тобто формувати політику стабільності установи не лише на короткостроковий період, а втілювати її у процесі стратегічного розвитку.

Стабільність банківської системи України формується на основі багатьох факторів, які в залежності від якісних характеристик впливу можуть мати як позитивне так і негативне значення.

Важливою характеристикою стабільності банківської системи є якість активів банку. О.В. Дзюблюк зазначає, «... що поняття «якість активів» лежить в контексті закладеного в активах ризику; це величина, що має обернено пропорційний зв’язок із обсягом неповернутих та безнадійних коштів від кредитних операцій банків» [29].

Проаналізуємо динаміку основних показників складу активів по банківській системі. Таке дослідження необхідне для того, щоб виявити основні тенденції зміни активів, які будуть простежуватися за аналізований період. Збільшення обсягу активів банків свідчить про активний розвиток банківської системи.

Таблиця 2.8

Динаміка складу ативів банківської системи України за 2015-2019 рр.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рі	2018 рік	2019 рік	Темп приросту, %			
						2016-2015	2017-2016	2018-2017	2019-2018
Чисті активи	1254,39	1256,3	1 336,36	1 359,70	1 494,46	0,15	6,37	1,75	9,91
Кредитний портфель	965,09	1005,92	1 042,80	1 118,86	1 033,54	4,23	3,67	7,29	-7,63
Вкладення в цінні папери	198,84	332,27	425,79	480,62	538,94	67,10	28,15	12,88	12,13

Продовження таблиці 2.8

в. т. ч. ОВДП	81,58	255,47	360,80	374,74	336,47	213,15	41,23	3,86	-10,21
Високоліквідні активи	191,26	199,5	178,55	169,58	251,59	4,31	-10,50	-5,02	48,36
Середня ставка за кред. в нацвалюті, %	21,47	17,7	21,00	26,00	19,42	-17,56	18,64	23,81	-25,31
Середня ставка за кред. в інвалюті, %	6,88	8,2	7,32	5,26	3,66	19,19	-10,73	-28,14	-30,42

Джерело: розроблено автором на основі: [30].

За підсумками даних таблиці 2.8 чисті активи банківської системи України за аналізований період зростали. А саме у 2016 р. зросли на 0,15% (1,91 млрд. грн.), у 2017 р. на 6,37% (80,06 млрд. грн.), у 2018 р. на 1,75% (23,34 млрд. грн.). У їх обсяг 2019 р. зріс на 9,91% та становив 1494,5 млрд. грн.. Також у 2019 році зросли високоліквідні активи на 48,36% (82,01 млрд. грн.) порівняно з попереднім роком. Вкладення в цінні папери протягом 2015-2019 рр. також зростали, а саме у 2018 р на 12,88% (54,83 млрд. грн.), у 2019 р. на 12,13% (58,32 млрд. грн.) це свідчить про зниження рівня ризикованості в діяльності банків.

Кредитна активність банківських установ протягом 2019 року продовжує залишатися на високому рівні. Станом на кінець 2019 р. середня відсоткова ставка за кредитами в національній валюті відповідала 19,42%, що на 6,58% менше ніж у 2018 році. Найменша кредитна ставка спостерігалась у 2016 році, яка становила 17,7%. Для кредитів в іноземній валюті показник у 2019 р. відповідав 3,66% у 2018 р. – 5,26%. Протягом 2019 року обсяг клієнтського кредитного портфелю зменшився на 7,63% (85,32 млрд. грн.) та станом на кінець року склав 1033,54 млрд. грн. внаслідок скорочення валютних кредитів суб'єктам господарювання. Причиною скорочення обсягу клієнтського портфелю в державних банках є погашення кредитів державних монополій та дочірніх компаній міжнародних груп.

При здійсненні аналізу активів важливо враховувати той момент, що частка працюючих активів у балансі банків має становити не менше 50 %. Якщо банк

має значну частку «поганих» активів, то це призводить до зниження віддачі активів і втрати ліквідності. (рис. 2.3)

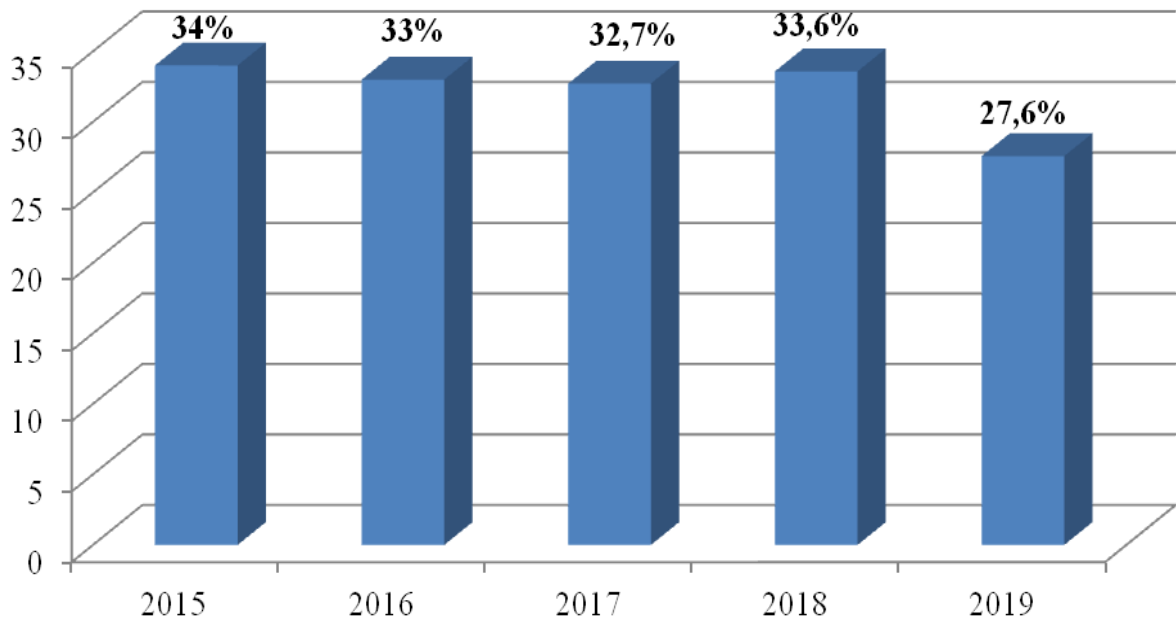

Рис. 2.3 Частка непрацюючих активів в цілому по банківській системі України за 2015-2019 рр., у %.

Джерело: розроблено автором на основі : [30].

Отже, за даними рис. 2.3 спостерігається позитивна зміна частки непрацюючих активів балансу банківської системи України: у 2018 році вони становили 33,58%, у 2019 р. зменшились та становить 27,57%, відповідно частка працюючих активів становить 72,43 %. Це доводить те, що зміна якості активів безпосередньо впливає на стабільність банківської системи.

Значною проблемою банківського сектору залишається висока частка непрацюючих кредитів, що є одним із факторів впливу на стабільність банківської системи України.

На сьогодні частка проблемних кредитів є все ще високою, але не створює значних ризиків для фінансового сектору, адже рівень їх покриття резервами становить більше 95%.

Рис. 2.4. Непрацюючі кредити в розрізі кредитних операцій банків України за 2017-2019 рр., у %.

Джерело: розроблено автором на основі : [30].

Частка непрацюючих кредитів в Україні становила 48,36% на кінець 2019 року. Вона залишається вкрай високою протягом останніх років, хоча поступово скорочується із 2017 року. Ситуація ускладнюється тим, що найбільшу частку кредитного портфеля мають кредити корпоративного сектору, у 2017 р. вони становили 56,03%, у 2018 р. 55,83%, а у 2019 році зменшилися на 2% та становили 53,83%, також велику частку займають кредити фізичним особам, хоча протягом досліджуваного періоду їх частка зменшується. У 2019 році порівняно з 2018 р. скоротилися на 11,93% та займали 34,11%. Найменшу частку непрацюючих кредитів займають кредити органам державної влади та місцевого самоврядування. Найнижчий відсоток спостерігається у 2017 році 0,69%, однак у 2018 році їх частка різко зросла та становила 29,22%, до кінця 2019 року вона поступово знизилася до 14,48%. Якість кредитних портфелів покращилась у банках всіх груп.

Висока частка непрацюючих кредитів – це результат кредитної експансії минулих років, коли стандарти оцінювання платоспроможності позичальників

були низькими, а права кредиторів недостатньо захищеними. Також, вагомою причиною є практика кредитування пов'язаних осіб, що припинили обслуговувати кредити під час кризи. На сьогодні всі непрацюючі кредити визнані банками, рівень покриття їх резервами постійно зростає. Тому надалі непрацюючі кредити суттєво не впливатимуть на фінансові результати та капітал банків.

Наступним фактором впливу на стабільність банківської системи є втрата довіри з боку вкладників. Банки на сьогодні пропонують велику кількість депозитних програм для своїх клієнтів, що різняться не лише строками залучення та валютою платежу, а й додатковими умовами, головними серед яких стають можливість капіталізації відсотків, поповнення депозитного рахунку та дострокового зняття коштів. До того ж наявність величезної кількості банків ускладнює пошук оптимального варіанту розміщення тимчасово вільних коштів фізичних осіб. Хоча, на думку багатьох експертів, ринок банківських депозитів дещо стабілізувався, депозити фізичних осіб залишаються найбільш привабливим джерелом поповнення ресурсної бази банків.

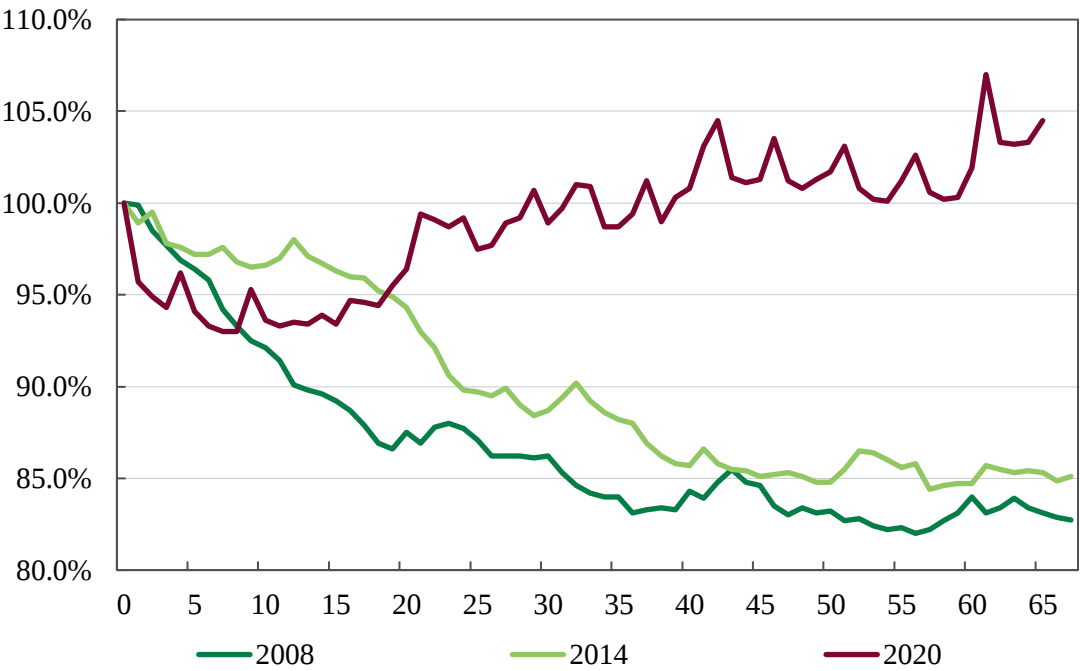

Рис. 2.5. Динаміка зміни гривневих коштів фізичних осіб в банківських установах України на піку кризи за 2008-2020 рр., у %.

Джерело: розроблено автором на основі : [30].

Як видно з рис. 2.5 на піку кризи банківським установам України вдалося зберегти довіру клієнтів. У перші дні карантину розпочалися помітні відпливи коштів фізичних осіб. Така реакція клієнтів є типовою в умовах невизначеності і спостерігалася під час двох попередніх криз. Проте цього разу вона була дуже короткостроковою – уже через декілька робочих днів залишки на рахунках знову почали зростати. Банки не мали труднощів із поверненням коштів вкладникам у повному обсязі на першу вимогу завдяки високій ліквідності та вищій довірі населення та бізнесу до фінансового сектору.

На піку кризи банки змогли забезпечити роботу інфраструктури попри жорсткі карантинні обмеження – це сприяло швидкому зниженню напруги серед клієнтів.

Вагомим фактором забезпечення стабільної діяльності банківської системи України та розвитку обслуговування клієнтів є збільшення капіталізації банківських установ, тому що саме достатній розмір статутного капіталу комерційного банку зможе забезпечити економічну самостійність і стабільність банківської установи, його активне та прибуткове функціонування на ринку фінансових послуг.

Тож проаналізуємо динаміку обсягу статутного капіталу банків України за 2015-2019 рр. (рис. 2.6)

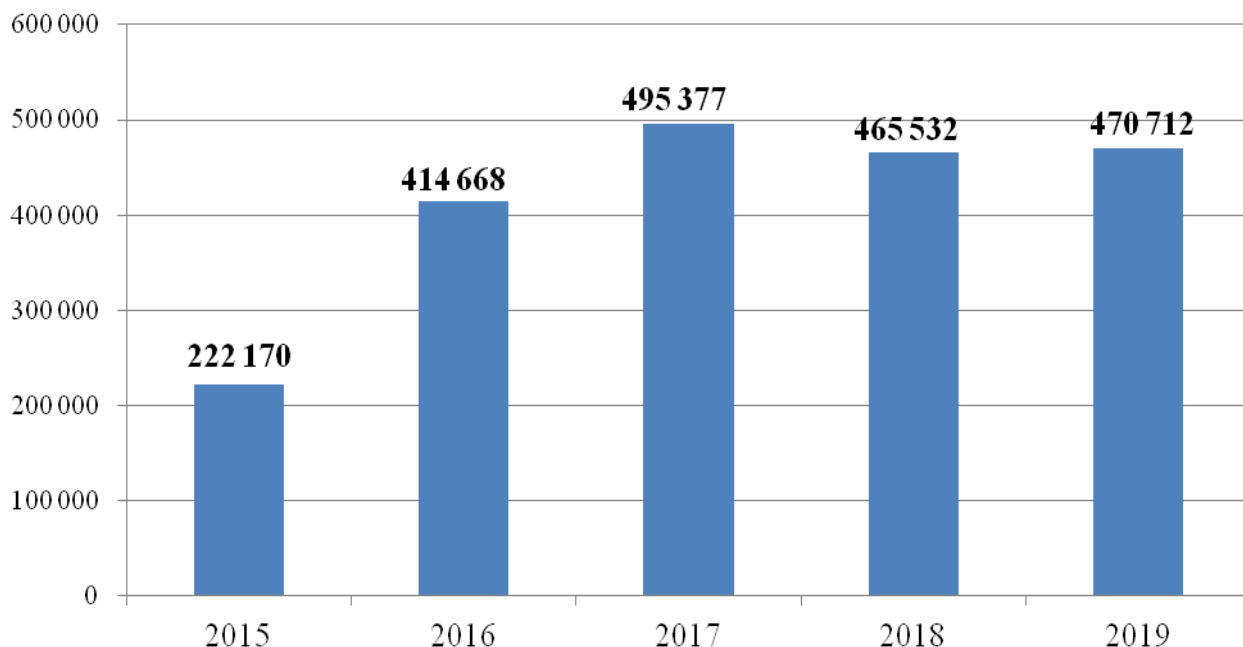

Рис. 2.6. Динаміка обсягу статутного капіталу банків України за 2015-2019 рр., млн. грн..

Джерело: розроблено автором на основі : [30].

Обсяг статутного капіталу банків України протягом досліджуваного періоду змінювався. Найбільший обсяг статутного капіталу спостерігався у 2017 році 495377 млн. грн.. У 2018 році порівняно з 2017 р. він скоротився на 6,02 % (29845 млн. грн.), проте вже на кінець 2019 р. зріс на 1,11% (5180 млн. грн.) порівняно з 2018 роком і становив 470712 млн. грн.. Така тенденція пов'язана зі збільшенням мінімальних вимог до розміру статутного капіталу.

Достатній капітал підтримує життєздатність банківських установ на всіх етапах його функціонування і має важливе значення для забезпечення його стабільності та платоспроможності.

Варто, зазначити про рентабельність капіталу, він дає змогу побачити економічну ефективність, яка відображає рівень ефективності використання ресурсів і капіталу банку. Показує стійкість банків, їхню здатність розраховуватися з боргами і приносити прибуток. І сьогодні цей показник свідчить про позитивні тенденції щодо ефективності використання ресурсів банків України. Попри те, що у 2017 році було негативне значення показника яке становило -1,31%, все таки протягом двох наступних років рентабельність

капіталу показує значну зміну в кращу сторону. У 2018 р. він становив 14,32%, а у 2019 р. 37,37% це означає, що банки працюють ефективно.

Неабиякий вплив на стабільність банківської системи має стан та розвиток фінансового ринку, тобто фінансові фактори, серед яких доцільно виділити такі: рівень інфляції, грошово-кредитна політика, розмір державного боргу, розміри золотовалютних резервів, стан і тенденції розвитку фінансового ринку в цілому. Проаналізуємо деякі з наведених факторів.

Індекс інфляції відображає економічну ситуацію в державі. Для розуміння загальної картини відстежимо динаміку зміни індексу інфляції протягом 2010-2019 років в Україні.

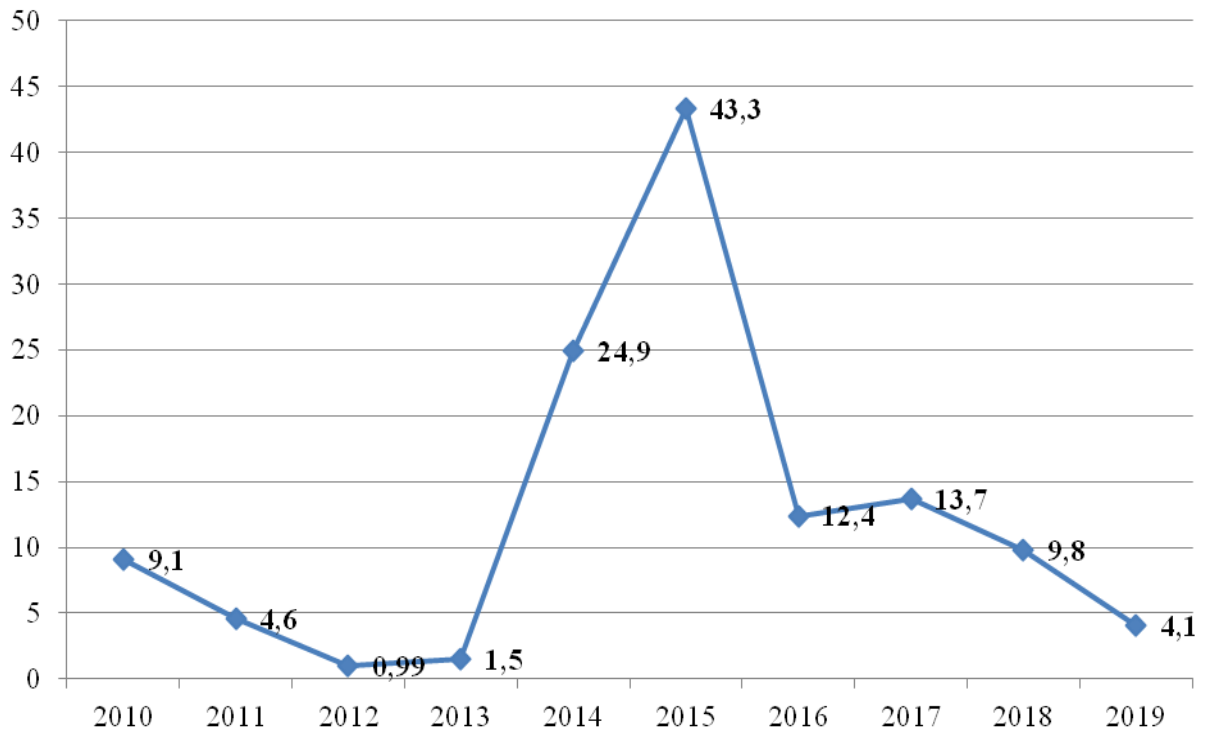

Рис. 2.7. Динаміка індексу інфляції в Україні за 2010-2019 роки, у %.

Джерело: розроблено автором на основі : [30].

Протягом досліджуваного періоду найнижчий показник інфляції був у 2012 році 0,99%, найвищий припадає на 2015 рік 43,3 %, що створило загрози для фінансової стабільності держави. Проте протягом наступних років почав зменшуватися і станом на кінець 2019 року становив 4,1%.

Фінансові фактори повністю формуються Національним банком України, саме регулятор формує засади роботи банківських установ і від ефективності

формування політики Національного банку залежить добробут всієї фінансової системи.

Важливими показниками стабільності банківської системи та країни вцілому, що характеризують рівень навантаження на національну економіку та відображають можливості держави розраховуватися з кредиторами, є показники державного та гарантованого державою боргу України (рис. 2.8).

Державний борг виникає через фінансові запозичення країни, угод та договорів про надання позичок та кредитів, пролонгації боргових зобов’язань попередніх років. Гарантований державою борг виникає внаслідок прийняття державою на себе зобов’язань та гарантій третіх осіб.

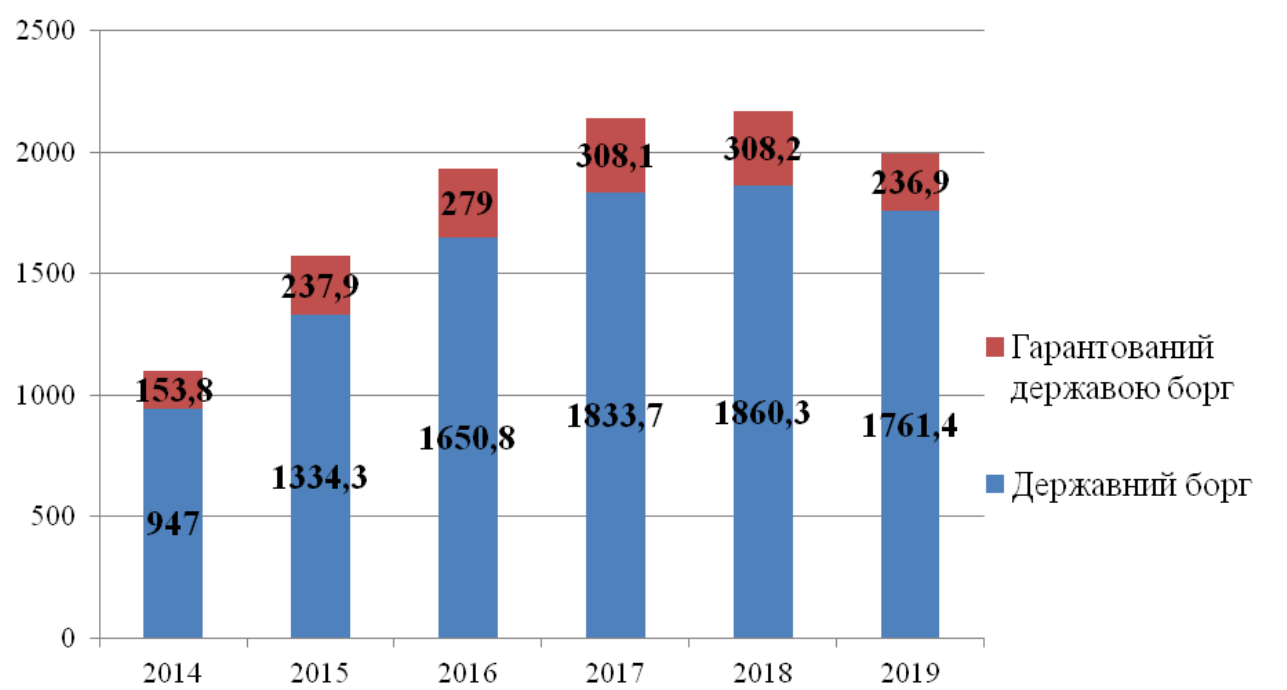

Рис. 2.8 Динаміка державного та гарантованого державою боргу України за 2014-2019 рр., млрд. грн..

Джерело: розроблено автором на основі : [30].

За даними таблиці з 2014 року до 2018 року спостерігається збільшення державного та гарантованого державою боргу України. Найвищого значення загальний борг України досягнув у 2018 році та становив 2168,5 млрд. грн. (державний борг – 1860,3 млрд. грн., гарантований державою борг – 308,2 млрд. грн.). Проте вже у 2019 році ситуація покращилась, державний та гарантований державою борг України скоротився та становив 1761,4 млрд. грн. та 236,9 млрд. грн. відповідно.

Також, не менш важливим фінансовим фактором впливу на стабільність банківської системи України є розмір золотовалютних резервів України. Золотовалютні резерви – це високоліквідні активи, які перебувають під наглядом Національного банку та урядом України. Вони можуть використовуватися для покриття дефіциту платіжного балансу, здійснення міжнародних розрахунків та платежів, стабілізації курсу національної валюти на міжнародних ринках. Розглянемо динаміку зміни золотовалютних резервів України протягом 2014-2019 років.

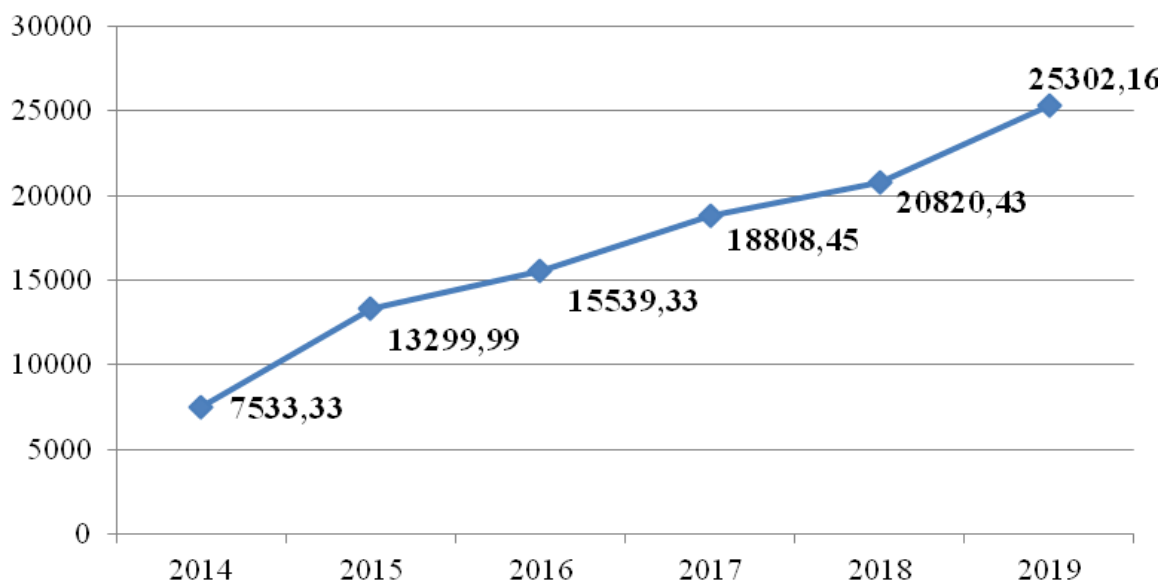

Рис. 2.9. Динаміка золотовалютних резервів України за 2014-2019 роки, млн. дол. США.

Джерело: розроблено автором на основі : [28].

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зростання золотовалютних резервів України. На кінець 2019 року вони становили 25302,16 млн. дол. США, та позитивно вплинули на банківську систему України.

Перспективні умови для розвитку банківської системи України здійснюють соціально-політичні фактори. Низький рівень ротації уряду забезпечує стабільність розвитку держави та банківського сектору як її складової. Політична стабільність передбачає успішне функціонування банківських

установ, ґрунтуючись на рівновазі, збалансованості банківської системи та політичних інститутів як джерела акумулювання та розподілу коштів.

Наведені фактори є загальними для всіх банків та істотно впливають на досягнення ними стабільності банківської системи.

Також забезпеченню стабільності банківської системи суттєво впливає своєчасність та якість оцінки її фінансового стану; здійснення стрес-тестування; виявлення наявних і потенційних ризиків, що супроводжують її функціонування; формування дієвої системи раннього запобігання кризовим явищам [31].

Зв'язок між всіма переліченими факторами можна проаналізувати на основі ризиків, що притаманні банківській діяльності. Наприклад, зниження ліквідності не може відбуватися без впливу на ресурсну базу, також як і без втрати довіри з боку вкладників. Дефіцит ресурсної бази та низька довіра до установи з боку клієнтів є одними із основних складових факторів визначення рейтингу установи та банківської системи в цілому. В свою чергу, зовнішні інвестори оцінюючи ризик інвестиції приймають рейтинг фінансової системи та окремого банку як один із вирішальних чинників при проведенні оцінки доцільності інвестування. Такий самий зв'язок можливо прослідити також по активам банку. Так, основою якості активів є висока платіжна дисципліна позичальників, та економічна здатність виконання ними прийнятих на себе зобов'язань. Низька платіжна дисципліна веде до накопичення обсягу негативно-класифікованих активів, як наслідок - неповернення в строк наданих фінансових ресурсів, що у свою чергу створює дефіцит ресурсної бази та в процесі пошуку ресурсу банк вимушений підіймати відсоткові ставки для покриття дефіциту ліквідності.

Наведені фактори в економічному блоці є факторами загального рівня розвитку економіки держави. Так, привабливий інвестиційний клімат, збалансований платіжний баланс країни, виважена податкова політика стимулюють розвиток економіки, розвиток сприятливого інвестиційного клімату, що в свою чергу створює необхідність функціонування механізму розподілу фінансових ресурсів – кредитування економіки. Ці процеси

забезпечують зростання економіки через розвиток бізнесу та добробуту населення. Враховуючи, що підприємства на етапі розвитку мають найбільшу необхідність у ресурсі, банки мають змогу формувати портфелі активів через розміщення тимчасово вільного ресурсу серед надійних позичальників.

2.3. Стрес-тестування, як метод оцінки стабільності банківської системи України

Стрес-тестування протягом останніх років займає важливу роль, як ефективний інструмент визначення ієрархії впливу різних тривожних ситуацій на фінансовий стан банківської системи України. Оцінка стабільності банківської системи, на даному етапі розвитку, потребує побудови таких програм, параметри яких будуть мати можливість чітко описати поведінку банківських установ. Саме, таким чином, можна не тільки правильно організувати розмір банківського капіталу, здатного перенести максимальні руйнування на фінансових ринках, але й сформувати достатній обсяг грошових потоків у межах світової економіки залежно від стану інвестиційного клімату певних країн та регіонів. Суттєво спрощує процедуру проведення стрес-тестування саме високий рівень автоматизації та стандартизації.

За умови реалізації базового сценарію розвиток банківської системи в наступні роки продовжить формувати прибуток та не буде проблем із капіталом. В разі настання кризи половина банків не зможе пройти її без значних втрат, за оцінками Національного банку України. Від таких банківських установ вимагається реструктурувати баланси або збільшити капітал, щоб створити запас міцності за допомогою буфера капіталу та знизити вразливість до ризиків. Це має посилити стабільність як окремих банківських установ, так і стабільність банківської системи в цілому.

Вперше стрес-тестування банківської системи було проведено в США. Пізніше ряд європейських країн запровадили схожий досвід у свою практику.

Стрес-тестування визначається Міжнародним валютним фондом як «...методи оцінки чутливості портфеля до суттєвих змін макроекономічних показників або до виключних, але можливих подій». Банк міжнародних розрахунків визначає стрес-тестування як «...термін, що описує різноманітні методи, що використовуються фінансовими інститутами для оцінки своєї вразливості відносно виключних, але можливих подій» [32].

Згідно з визначення Національного банку України стрес-тестування – «... це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями. Стрес-тестування широко використовується для оцінки ризику ліквідності, кредитного ризику, валютного ризику, ризику зміни процентної ставки та вартості активів». Метою його проведення є не спрогнозувати можливий розвиток подій у банківському секторі, а визначити, що могло би статися із банківськими установами в разі внастання кризових явищ [33].

Узагальнюючи наведені поняття, можна сказати, що стрес-тестування – це процес перевірки банківської системи або окремого банку на стабільність за можливої зміни різних умов при складних ситуаціях.

Необхідністю стрес-тестування є те, що вже на початковому етапі можна визначити та спрогнозувати зміни в системі та скласти певні заходи для недопущення стресових ситуацій або при надходженні такої ситуації мати уявлення про те, як буде реагувати на це банківська система.

У 2018 році Національним банком України було проведено першу щорічну оцінку стабільності банківських установ. Вона складається з оцінки якості активів та стрес-тестування, що охоплює найбільші банки за обсягами зважених на ризик активів та депозитів населення, тобто такі банківські

установи, погіршення фінансового стану яких може негативно вплинути на банківський сектор та фінансову стабільність. У 2018 році стрес-тестування пройшли банки, на які припадає понад 94% активів банківської системи.

Цьогоріч регулярне стрес-тестування було скасовано, щоб вивільнити ресурси банків та регулятора для вчасного реагування на термінові виклики, пов’язані з розгортанням пандемії. Водночас для Національного банку важливо розуміти, наскільки банки підготовлені до поточної кризи, чи залишаться вони фінансово стабільними та чи продовжать кредитувати, незважаючи на складні макроекономічні умови [34].

Для стрес-тестування Національний банк України розробляє два сценарії – базовий і несприятливий. На думку Національного банку, несприятливий сценарій містить фактори найбільших ризиків його припущення ґрунтуються на статистиці попередніх кризових ситуацій та є консистентними з точки зору макроекономічних взаємозв’язків. Несприятливий сценарій побудовано так, щоб його втілення призводило до реалізації кредитного, а також процентного й валютного ризиків. У ньому закладено зниження реального ВВП, прискорення інфляції, девальвацію гривні та пов’язане з цим підвищення відсоткових ставок.

Горизонт прогнозування становить три роки – це дає змогу відобразити всі стадії розгортання кризи – від її виникнення до початку відновлення економіки. Базовий сценарій слугує базою для порівняння результатів стрес-тесту й не є прогнозом (табл. 2.9)

Таблиця 2.9

Параметри сценаріїв стрес-тестування, приріст у %, за 2019-2021 рр.

Показник	Базовий сценарій			Несприятливий сценарій		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Реальний ВВП	2,5	2,9	3,7	-4,1	-3,7	1,0
Номінальний ВВП	11,6	9,4	9,4	17,6	13,3	11,4
Індекс споживчих цін	6,3	5	5	15,8	14,8	8,8
Зниження курсу гривні до дол США	7,5	3,3	1,0	23,2	11,1	4,1

Джерело: розроблено автором на основі: [35].

Для базового сценарію використано публічні прогнози Національного банку України. Несприятливий сценарій розробляється Національним банком та ґрунтується на таких припущеннях: зниження реального ВВП на одне стандартне відхилення (розраховане на даних з 2000 року) від базового прогнозу; девальвація гривні до долара США – 23% р/р у 2019 (середній рівень девальвації протягом двох попередніх криз) та помірно надалі; інфляція залежить від динаміки валютного курсу (інфляція за базового сценарію плюс перенесення темпів зростання курсу із урахуванням коефіцієнту трансмісії).

Щоб наближено оцінити потенційний вплив поточної кризи на банківську систему, Національний банк провів експрес-стрес-тестування тих самих банківських установ, що були об'єктами стрес-тестування у 2019 році. Загальні активи цих банків становлять 91% усіх активів сектору. Розрахунки базуються на звітності на 1 травня 2020 року [34].

В основу експрес-стрес-тесту покладено дещо гірші макроекономічні показники, ніж поточний прогноз Національного банку. Невизначеність із приводу глибини і тривалості поточної кризи все ще висока, тому використано консервативні припущення. Результати експрес-стрес-тесту слід інтерпретувати виключно в контексті припущень, що лягли в основу моделювання. Вони не є прогнозом фінансових показників банків, адже відображають оцінки впливу кризи на капітал лише через окремі канали. Також стрес-тест базується на припущенні про статичний баланс, тобто вважається, що кредитний портфель змінюється виключно через погіршення якості або ж унаслідок коливань обмінного курсу. Горизонт експресстрес-тестування – один рік. За оцінками НБУ, протягом року реалізуються майже всі негативні наслідки поточної кризи та карантинних обмежень. Додатково до основного сценарію було розраховано очікувану зміну показників банків за умови, якби у поточному році зберігалися позитивні макроекономічні тенденції 2019 року.

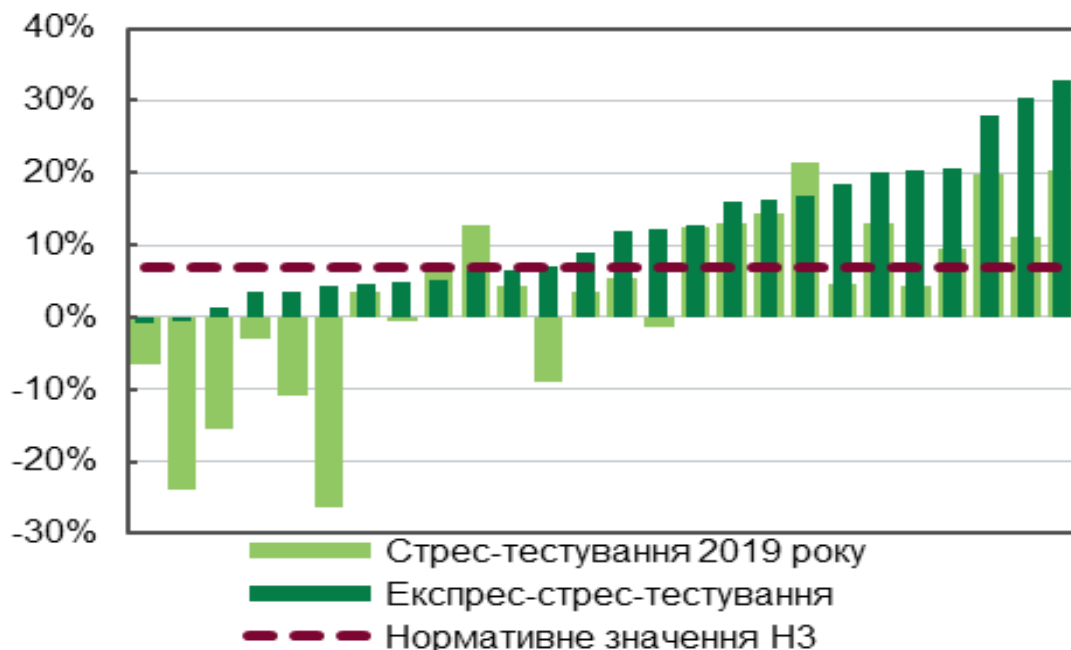

Рис. 2.10 Достатність основного капіталу за результатами стрес-тестування 2019 року та експрес-стрес-тестування у розрізі банків на горизонті одного року
Джерело: розроблено автором на основі: [35].

Стрес-тестування 2020 року виявило, що потреба в капіталі може виникнути для 9 з 26 банків, що стрес-тестувалися. На них припадає 30% активів сектору. Серед них два державні банки з часткою 25% активів.

Сукупна потреба в капіталі протягом одного року може становити 10,3 млрд. грн. Проте це значно менше порівняно з оцінками стрес-тесту 2019 року. Тоді за базовим сценарієм, що передбачав продовження циклу економічного зростання, цей показник становив 14,1 млрд. грн, а за несприятливим, що передбачав падіння економіки та глибоку девальвацію, – 37,4 млрд. грн. Причина такої різниці в тому, що низка банків ужила заходів для підвищення своєї стійкості після завершення попереднього стрес-тестування.

Експрес-стрес-тестування припускає реалізацію тих самих ризиків, що й повне щорічне стрес-тестування.

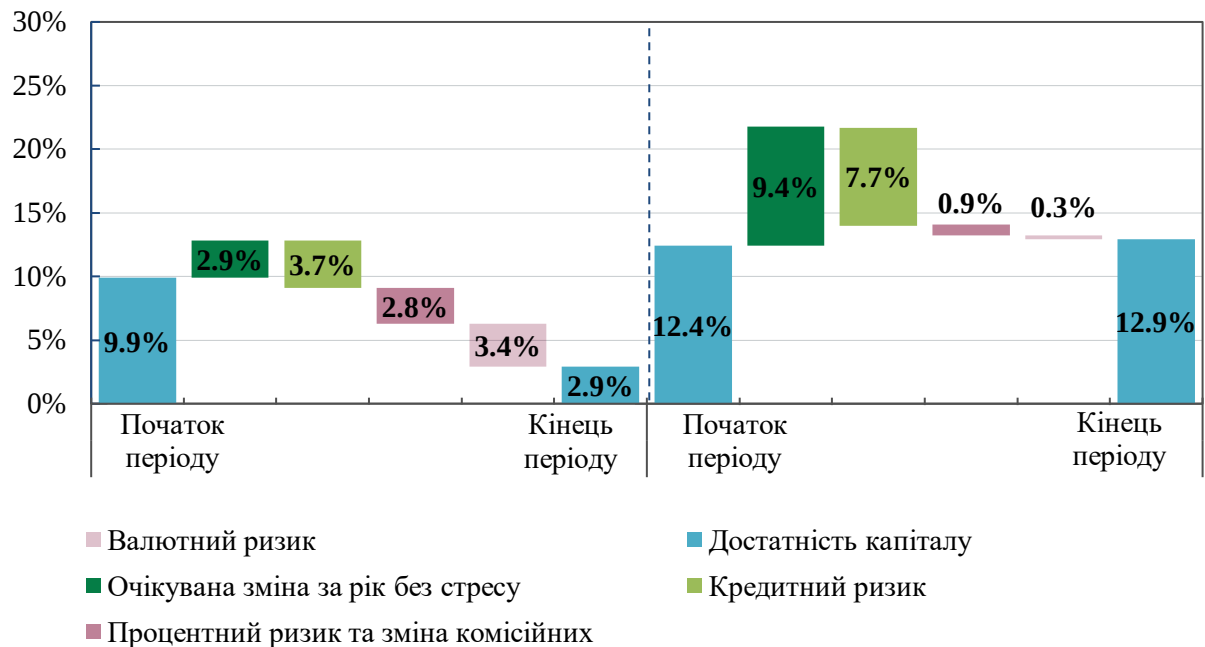

Рис. 2.11. Фактори зміни достатності основного капіталу банків протягом року за стрес-тестуванням 2019 року та експрес-стрес-тестуванням
Джерело: розроблено автором на основі: [35].

З точки зору впливу на капітал кредитний ризик є суттєвим. Він відтворюється через переміщення частини працюючих кредитів у непрацюючі, відповідне формування резервів та втрату частини процентних доходів. Найвищі показники дефолтів, згідно з оцінками, відбуваються в кредитів юридичним особам.

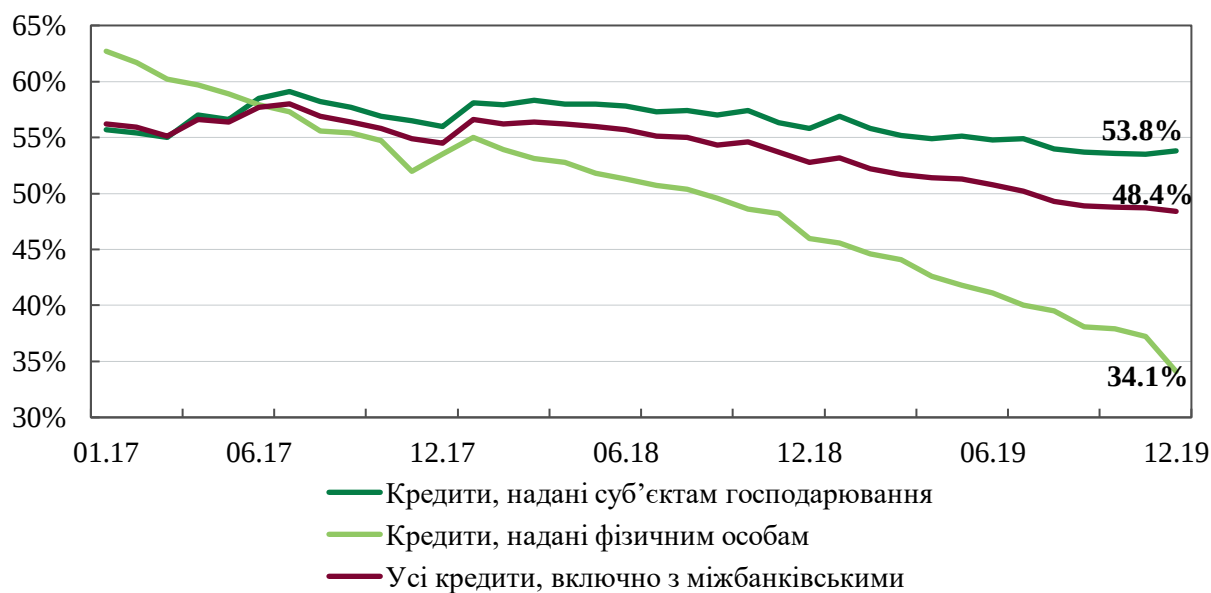

Рис. 2.12. Частка непрацюючих кредитів у портфелях банків за 2017-2019 рр., у %.

Джерело: розроблено автором на основі: [35].

Загальні втрати від реалізації кредитного ризику корпоративного портфеля будуть більшими, ніж за результатами стрес-тестування 2019 року. Перш за все це пов'язано зі значним впливом карантинних обмежень на малий та середній бізнес. Раніше портфель кредитів МСБ був стабільнішим за інші завдяки високій диверсифікації за секторами та регіонами. Проте карантинні обмеження та різке зниження попиту зачепили галузі, де переважають малі та середні підприємства: торгівлю, готельно-ресторанний бізнес тощо. Багато з підприємств-позичальників повністю втратили доходи за період карантину, їм знадобиться тривалий час на відновлення фінансового стану.

Результат від реалізації процентного ризику в експрес-стрес-тесті незначний порівняно з оцінками стресс-тесту 2019 року. Значні зміни кредитних та депозитних ставок нині не припускаються. У традиційному стрес-тесті минулого року за несприятливим сценарієм процентна маржа та спред суттєво знижувалися через подорожчання депозитів.

Ризик зниження попиту на банківські послуги змодельовано через скорочення комісійних доходів на 10%. У класичному ж стрес-тесті припускалося, що комісійні доходи помірно зростуть через високу інфляцію.

Валютний ризик реалізується через припущення про стриману девальвацію. З огляду на сприятливу ситуацію на валютному ринку від початку кризи ефект від цього ризику також незначний. Тим не менше він визнає певне зростання боргового навантаження та погіршення обслуговування валютних кредитів.

Найбільш негативний вплив на достатність капіталу спричинить погіршення якості кредитів.

Результати стрес-тестування показали, що в сучасних умовах банківські установи достатньо капіталізовані, за відсутності стресів, проте досі вразливі до криз. Внаслідок його проведення низка банків збільшила капітал та зобов'язалася усунути наявні дисбаланси. Національний банк України й надалі щороку оцінюватиме стабільність банківської системи, щоб виявляти системні ризики для банківських установ. Наступного року в несприятливий сценарій

буде закладено жорсткіші припущення для виявлення вразливості банків до ризиків, зокрема швидке зростання частки непрацюючих споживчих кредитів, незмінні ставки за кредитами та збільшення параметра втрат в разі дефолту.

За останні роки стрес-тестування стає важливою складовою ризик-менеджменту банківських установ, саме воно дає змогу їхньому керівництву вчасно приймати рішення щодо подолання неочікуваних негативних результатів, що пов'язані з різноманітними ризиками, та визначати можливий розмір капіталу, достатнього для покриття збитків у разі виникнення тих чи інших потрясінь в економіці.

Процедури стрес-тестів уможлиблюють завчасно ідентифікувати вияви системних криз банківської системи загалом. Однак, на відміну від зарубіжного досвіду, практика застосування в Україні стрес-тестування ще недостатньо поширена.

РОЗДІЛ 3

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Заходи забезпечення стабільності банківської системи України

Результат успішної діяльності банківської системи України залежить від фінансового стану кожної банківської установи, їх можливість протистояти негативному впливу чинників та інтенсивно розвиватися. Протягом останніх декілька років банківська система України мала постійну тенденцію до зростання таких показників як: активи, капітал та зобов'язання.

Банківська система України на сучасному етапі розвитку є найважливішою сферою економічного та фінансового середовищ. Тому для покращення економічного стану заходи повинні спрямовуватися на збільшення прибутковості всіх банківських установ.

На наш погляд, варто виокремити такі заходи для розвитку банківської системи України, які сприятимуть поліпшенню її стабільності, конкурентоспроможності та ефективності в майбутньому.

Розглянемо детальніше заходи для забезпечення стабільності банківської системи України:

- Значне підвищення капіталізації банківської системи та її консолідація. Підвищення капіталізації може бути здійснене шляхом: збільшення обсягів банківського капіталу за допомогою коштів акціонерів та залучення нових інвесторів; покращення якості капіталу банківських установ та забезпечення достатнього розміру покриття капіталом ризиків, які беруть на себе банки; посилення процесів консолідації банківської системи України за допомогою злиття та приєднання банків; підготовки банківськими установами планів щодо підвищення рівня капіталізації з врахуванням виконуваних ними активних операцій.

Збільшення вимог до капіталу повинні бути офіційно закріплені та гласними. Національний банк України має в обов'язковому порядку встановити відповідальність керівників банківських установ у випадку не виконання або недотримання встановлених вимог до банківського капіталу.

Що ж стосується консолідації банківських установ, то важливими чинниками, що стимулюють її процеси є: посилення конкуренції в банківській сфері, що викликає необхідність збільшувати обсяги капіталу, тому, що від цього залежить позиція банківської установи у певному сегменті ринку та його прибутковість; збільшити обсяг банківських операцій, покращити якість обслуговування клієнтів; збільшення частки банківських установ з іноземним капіталом, рівень концентрації капіталу яких значно вищий на ринку; підвищення рівня концентрації капіталу банків у зв'язку з тим, що збільшуються потреби суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах; законодавче підвищення мінімальних меж регулятивного та статутного капіталу банківських установ.

- Зниження частки нежиттєздатних банківських установ та проблемних активів, для цього потрібне вдосконалення методики своєчасного визначення нежиттєздатності банків та механізму виведення їх з ринку з найменшими втратами; покращити нормативно-правове забезпечення діяльності перехідного банку; не допускати перекладання збитків кредиторів та акціонерів на державу та стримування можливості націоналізації банківських установ.

- Покращення якості та збільшення діапазону банківських послуг, можливо здійснити за допомогою розбудови інфраструктури надання банківських послуг, підвищення надійності відповідних автоматизованих систем; покращення якості з обслуговування клієнтів; розширення діапазону електронних банківських послуг та технологій проведення розрахунків.

- Якісна перебудова ризик-менеджменту, можлива за рахунок постійної оцінки банківських ризиків для забезпечення ефективної діяльності систем управління та внутрішнього контролю; перешкоджання прийняттю неконтрольованих рішень; покращення зовнішнього аудиту банківських

установ згідно з вимогами стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів; вдосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності.

- Підвищення ефективності та посилення корпоративного управління в банківських установах відповідно до міжнародних стандартів, можна за допомогою посилення вимог до професійної придатності та ділової репутації керівників; покращення якості зовнішнього та внутрішнього аудиту згідно з Міжнародними стандартами аудиту; введення оцінок його якості; підвищення відповідальності керівників за стабільну діяльність банківських установ.

- Виробити нові та підвищити дієвість наявних механізмів забезпечення захисту прав вкладників та кредиторів. До головних завдань можна віднести: встановлення чітких правил оцінки ділового іміджу засновників, керівників та учасників банківських установ; вдосконалення дій щодо розкриття інформації власників банків; розвиток механізмів захисту прав кредиторів та споживачів банківських послуг.

Напрями щодо забезпечення стабільності банківської системи України можна поділити на такі види: економічний, організаційний, фінансовий, податковий та кадровий. Розглянемо необхідні заходи за кожним напрямом:

Економічний напрям забезпечення стабільності банківської системи України містить процеси зосереджені на зниженні інфляції і процентних ставок на фінансовому ринку. Забезпечення очікуваних макроекономічних альтернатив, запровадження яких впливатиме на збільшення попиту на кредити банківських установ; формування системи, за якої держава на базі структурної і промислової політики визначає пріоритети інвестиційної активності; розробку економічно-організаційного механізму підвищення зацікавленості банківських установ в кредитуванні реального сектору економіки; реалізацію регіональних програм кредитування суб'єктів малого та середнього підприємництва; формування і розвиток конкурентного середовища на регіональних ринках банківських послуг, на нових економічно і соціально значущих сегментах ринку; формування сприятливих економічних умов для

розвитку стабільності банківської установи незалежно від розміру їх капіталу; розробка державної програми гарантування кредитів підприємствам малого і середнього бізнесу.

Організаційний напрям містить виключення можливості отримання деякими учасниками ринку банківських послуг необґрунтовано сприятливих умов діяльності на підставі рішень і дій органів виконавчої влади, органів виконавчої влади суб'єктів місцевого самоврядування; спрощення процедури перереєстрації філії іншої кредитної організації до філії іншої кредитної організації; дозвіл відкриття в спрощеному порядку міні-офісів банків у супермаркетах, поштових відділеннях, магазинах; забезпечення умов для збільшення форм банківського обслуговування клієнтів кредитних організацій поза місцем розташування кредитної організації.

Фінансовий - включає надання банківським установам пільг для посилення інвестиційного процесу та виконання ними посередницьких функцій та гарантів іноземних інвестицій; надання державної допомоги малим та середнім банківським установам в регіонах, які обслуговують малі і середні господарюючі суб'єкти, що поширюють банківські послуги в районах, віддалених від фінансових центрів; створення механізму заохочення для кредитних організацій, які відкривають філії та відділення у важкодоступних районах і малонаселених пунктах; розроблення комплексу заходів стимулювання і заохочення інвестування в банківську систему; забезпечення ефективної державної підтримки інвестиційної діяльності шляхом збільшення обсягів державного гарантування інвестиційних програм.

Податковий напрям забезпечення стабільності банківської системи України містить запровадження пільгових ставок оподаткування прибутку банківських установ, який отримано від кредитування реального сектору економіки; звільнення банківських установ від сплати податку на прибуток, якщо прибуток спрямовується на збільшення статутного капіталу; податкове стимулювання рекапіталізації банків.

Кадровий напрям містить проведення постійної роботи з навчання та перепідготовки кадрів, які займаються складанням звітності за Міжнародними стандартами фінансової звітності ; розробку єдиних освітніх стандартів у сфері обліку і звітності за МСФЗ; розроблення обов'язкових кваліфікаційних вимог до аудиторів, які отримують право підтверджувати достовірність фінансової звітності за Міжнародними стандартами фінансової звітності [36].

Важливими є антикризові заходи для забезпечення стабільності банківської системи України. Перш за все, має бути розроблено на державному рівні програму реалізації заходів щодо підвищення конкурентоспроможності банківської системи України, яка містила б інструменти стратегічного і тактичного спрямування, вони мають бути зосередженні на вирішенні таких завдань:

- стимулювання процесу кредитування економіки за допомогою розв'язання проблем юридичного захисту прав кредиторів та збільшення рівня платоспроможності позичальників;
- вдосконалення нормативної та законодавчої бази діяльності банківської системи України;
- підвищення організаційного рівня банківського сектору економіки через зростання довіри населення до банківської системи України;
- обмеження ризиків споживчого кредитування та кредитування суб'єктів середнього та малого бізнесу, а також розробити ефективний механізм рефінансування при іпотечному кредитуванні;
- врегулювання дій Національного банку України як головного регулятора з діями органів державної влади щодо формування ефективної інституціональної структури банківської системи України;
- виконання заходів, зосереджених на досягнення макроекономічної стабільності, як передумови стабільності банківської системи;
- проведення реструктуризації банківської системи за допомогою поділу проблемних банків, злиття та поглинання, а також введення тимчасових адміністрацій з подальшою зміною власності.

Для покращення фінансового стану та сприяння подальшому розвитку банківської системи України, варто:

- нарощувати регулятивний капітал за допомогою збільшення статутного капіталу та зменшення рівня ризикованості активних операцій;
- проводити виваженіше процентну політику у поєднанні зі збалансованістю термінів повернення активів та зобов'язань;
- покращити якість активів за рахунок збільшення робочих активів;
- збільшити діапазон банківських операцій, а саме за рахунок лізингових та факторингових операцій;
- покращити ефективність стратегічного прогнозування на основі бізнес-планування та бюджетування [37].

Виконання зазначених напрямів безумовно сприятиме відновленню довіри до банківських установ та підвищенню капіталізації банківської системи. Дозволить зберегти досягнуті темпи розвитку банківської системи, забезпечить розвиток в майбутньому та підвищить стабільність банківської системи України.

3.2. Посилення банківського нагляду для забезпечення стабільності банківської системи України.

Важливими складовими забезпечення стабільності банківської системи України та підтримання ефективного розвитку ринкових відносин є банківське регулювання та банківський нагляд, що здійснюється Національним банком України.

Банківські установи на фінансовому ринку здійснюють особливі функції, що носять не лише фінансовий, але й певний соціально важливий характер. Саме тому проблеми, які виникають в банківській діяльності швидко відображаються в економіці країни та суспільстві. Значна частка цих проблем часто призводить до непередбачуваних та довгострокових наслідків, що призводить до загострення фінансових криз та структурних диспропорцій в

економіці країни. Вчасне виявлення, оцінка та ефективне управління банківською діяльністю є головними умовами успішного врегулювання криз та забезпечення стабільності банківської системи України. У країнах з розвинутою ринковою економікою банківські установи підлягають різносторонньому державному регулюванню та контролю, а ніж підприємства реального сектора.

Однією з функцій Національного банку України є банківське регулювання, воно полягає у створенні певної системи норм, що регулює банківську діяльність також послідовність здійснення банківського нагляду, загальні принципи діяльності банків, відповідальність за не дотримання норм банківського законодавства.

Регулювання банківської системи здійснюється на основі певних правил та інструкцій виданими уповноваженими органами державної влади, які ґрунтуються на законодавчій базі та встановлюють структуру і способи реалізації банківської справи. Поведінку банківських установ на фінансовому ринку визначає правова база яка слугує підтримці ефективності банківської системи України. Головною метою державного регулювання є забезпечення стабільності банківської системи України, контролю за ефективним розподілом фінансових ресурсів банківських установ, абсолютного виконання ними своїх зобов'язань, через вплив фінансових ризиків перешкоджати втраті капіталу, створення перспективного конкурентного середовища. Дане регулювання здійснюється Національним банком України у формах індикативного та адміністративного регулювання.

Індикативне регулювання містить установлення обов'язкових економічних нормативів; визначення норм обов'язкових резервів для банків; установлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій; визначення процентної політики; рефінансування банків, кореспондентських відносин; управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції, операцій із цінними паперами на відкритому ринку, експорту та імпорту капіталу [38].

Адміністративне регулювання включає реєстрацію банківських установ і ліцензування їх діяльності; установлення вимог та обмежень щодо діяльності банків; застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру; нагляд за діяльністю банків; надання рекомендацій щодо діяльності банківських установ.

Банківський нагляд є складовою регулювання банківської діяльності й системою контролю та ініціативних упорядкованих дій Національного банку України, зорієнтованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких він здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів із метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку [39].

Головними завданнями, що стоять перед будь-якою системою банківського нагляду, є:

- гарантія здоров'я банківського сектора для підвищення і сприяння економічному зростанню країни;
- захист вкладників, які розміщують свої кошти в банках. Це завдання пов'язане з підтримкою довіри громадськості до банківської системи, втрата якої призводить до послаблення останньої і таких макроекономічних наслідків, як скорочення грошової пропозиції, розвал системи платежів, більш несподівані зобов'язання уряду, економічна нестабільність у державі;
- підвищення конкуренції в банківському секторі: банківські закони й положення мають бути спрямовані на заохочення конкуренції і попередження монополії та дій, що перешкоджають конкуренції;
- підвищення ефективності банківської справи і справедливий розподіл кредиту в економіці: банківська система має відповідати вимогам суспільства високою якістю фінансових послуг за прийнятною вартістю. Грошові кошти мають надходити до економічних секторів, які можуть використовувати їх найбільш продуктивно й ефективно.

Банківський нагляд здійснюється за допомогою методів виїзного інспектування банківських установ та безвиїзного нагляду.

Вийзне інспектування передбачає безпосередньо перевірку банківської установи. А саме органи нагляду перевіряють достовірність звітності, яку подають, дотримання банківською установою законодавства, якість менеджменту та фінансову стабільність банку. Варто посилити банківський нагляд саме за даним методом, оскільки банки можуть подавати не достовірну інформацію та звітність, порушувати вимоги законодавства України, здійснення банком діяльності без відповідних ліцензій.

Суть безвийзного нагляду полягає у здійсненні постійного нагляду за діяльністю банківських установ на підставі фінансової звітності, яку вони повинні надавати Національному банку України. Фінансова звітність є основою для складання статистичної інформації, за допомогою якої визначається чи дотримуються банківські установи економічних нормативів та якою є ліквідність і платоспроможність банківської системи в цілому.

У межах реалізації функції Національного банку України щодо здійснення вийзного банківського нагляду у 2019 році було проведено 62 перевірки 58 банківських установ, активи яких становили 1932,4 млрд. грн., або 97,5% активів банківської системи України.

За допомогою певних інструментів та соціальних заходів можливе ефективне здійснення банківського нагляду, які допоможуть вчасно відреагувати на негативні тенденції та порушення в діяльності банківських установ, налагодити та покращити їх фінансовий стан, забезпечити стабільність банку та банківської системи в цілому. Проте на результати банківського нагляду впливають фінансове, методологічне, інформаційне та правове забезпечення наглядової діяльності. Відсутність банківського нагляду створює можливі умови для зловживань та правопорушень у фінансовій сфері, збільшення впливу ризиків на банківську систему та веде до втрати довіри з боку вкладників і позичальників.

Основними підходами банківського нагляду є:

- формальний нагляд, його суть полягає у аналізі кількісних показників діяльності банківських установ, а саме виконання економічних нормативів;

- змістовний нагляд, перевірка системи внутрішнього контролю, надання пропозицій для виправлення негативної ситуації, застосування заходів впливу;
- ризик-орієнтовний нагляд полягає в оцінці ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища, виконання заходів щодо зменшення негативного впливу ризиків, прогнозування потенційних ризиків [40].
- Постійного вдосконалення банківського нагляду вимагають зміни які відбуваються на фінансових ринках та в сучасному середовищі. При цьому варто знайти найкращу збалансованість між універсальністю критеріїв оціни, що застосовуються в банківських системах різних країн, підвищенням гнучкості та надійності банківського нагляду.

Розглянемо інституційні моделі банківського нагляду які існують у світі:

- модель, за якої наглядова діяльність здійснюється тільки центральним банком, існує у Великобританії, Італії, Іспанії, Португалії, Ірландії, Новій Зеландії;
- модель, за якої банківський нагляд здійснюється центральним банком та іншими органами. Вона функціонує в США, Швейцарії, Німеччині;
- модель, за якої банківський нагляд здійснюється не центральним банком, а іншими контролюючими органами. Така модель існує в Австрії, Данії, Канаді, Люксембурзі, Швеції, Норвегії, Фінляндії [41].

Банківський нагляд України побудований на основі першої моделі, за якою функції покладені на одного суб'єкта – Національний банк. Перевагами даної моделі є те, що вона організаційно нескладна, не вимагає розподілу повноважень між різними наглядовими структурами, а тому спрощує прийняття рішень. Одночасно дана модель перешкоджає з різних сторін подивитися на механізм здійснення та способи покращення ефективності банківського нагляду, сформулювати правильні висновки щодо діяльності банківської системи та значно зменшує обсяг інструментів впливу. Якби Україна мала іншу модель, за якої Національний банк України здійснював би дану функцію не одноосібно, а разом з іншими контролюючими органами, то можливо процеси які відбулися в банківській системі України мали б дещо інші наслідки.

Базельський комітет із питань банківського нагляду є тією організацією, міжнародною «платформою» де вдосконалюються найсучасніші механізми та інструменти регулювання діяльності банківської системи. Основна увага базельського комітету приділяється на посилення вимог до якості капіталу банків, підвищенні ліквідності та їх фінансової незалежності [42].

Ефективний та надійний банківський нагляд має формуватися на таких основних засадах:

- присутність правової бази, яка регулює процес банківського нагляду та пруденційні стандарти для банківських установ;
- підтримка механізмів співпраці внутрішніх органів банківського нагляду з іншими державними органами, іноземними органами нагляду, фінансовими установами та проведення спільного аналізу інформації;
- можливість втручання органу нагляду в роботу банківських установ на початкових стадіях виникнення небезпечної ситуації з метою застосування певних заходів щодо її усунення;
- незалежність суб'єкта банківського нагляду від держави та будь-яких інших недержавних структур;
- винахід методології та підтримання на належному рівні оцінки ризику;
- встановлення критеріїв ліцензування та відкликання банківської ліцензії;
- використання відповідних методів та інструментів банківського нагляду, планування та оптимальна комбінація безвиїзного та виїзного нагляду;
- здійснення нагляду за певними видами ризиків банківської установи відповідно до їх особливостей: встановлення вимог до адекватності капіталу, спостереження за кредитними ризиками, проблемними резервами та активами, ризиками, що виникають під час здійснення операцій із пов'язаними особами, ризиком ліквідності, ринковим ризиком, встановлення обмеження максимального ризику;
- складання та щорічне оприлюднення фінансової звітності, яка показує фінансовий стан банківської установи;

- контроль за фінансовою безпекою банківських установ у розділі можливих зловживань фінансовими послугами, випадками шахрайства.

Варто зазначити, що структура відкритого, незалежного ефективного центрального банку є однією з основних середньострокових цілей, викладених у Стратегії Національного банку України, що була презентована в березні 2018 року [43].

Основними принципами організації сучасного банківського нагляду є: багаторівневість системи нагляду за банками; постійне вдосконалення нормативного та методичного забезпечення наглядових процесів; вдосконалення наукового, матеріально-технічного та кадрового забезпечення банківського нагляду; постійне підвищення кваліфікації спеціалістів банківського нагляду; посилення публічності та прозорості фінансового стану банків, широке використання механізмів ринкової самодисципліни; використання досвіду інших країн, запровадження міжнародних стандартів і кращої практики банківського нагляду.

Банківський нагляд в загальному розумінні є системою, яку держава використовує для забезпечення стабільності банківської системи та її безпеки. Відповідно до законодавства банківський нагляд в Україні здійснюється Національним банком України. Головною метою якого є безпека і стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів. Від того наскільки своєчасно та ефективно здійснюється регулювання банківської діяльності залежить стабільність роботи банківської системи, рівень довіри вкладників і кредиторів банків, а також унеможливлення неправильного розподілу ресурсів банку і втрата його капіталу через ризики, притаманні банківській діяльності. Тому такий важливий напрямок діяльності Національного банку України, як організація банківського нагляду, потребує постійної розробки, вдосконалення та реалізації єдиних принципів, методів та інструментів нагляду і їх постійного вдосконалення.

Таким чином, правова база, яка регламентує банківський нагляд в Україні, в загальних рисах приведена до європейських норм і постійно вдосконалюється з

урахуванням вимог Базельського комітету та за сприяння міжнародних фінансових організацій.

3.3. Використання іноземного досвіду в забезпеченості стабільності банківської системи України

Важливою складовою економічної та національної безпеки держави є стабільність банківської системи, саме вона сприяє реалізації основних соціальних функцій країни, спричиняє конкурентоспроможність економіки та забезпечує фінансову незалежність країни. Від злагодженої та правильної роботи банків залежить безперервність товарного і грошового обігу, стабільність національної валюти, стан розрахунків та розвиток реального сектору економіки.

Економічний розвиток України та світу на сучасному етапі розвитку характеризується динамізмом та мінливістю. Відповідно, певним чином втрачається стабільність, що може призвести до змін як позитивних, так і негативних у діяльності суб'єктів господарювання. В зв'язку з цим уряди країн здійснюють державне регулювання.

Нинішні банківські системи світу мають складну структуру. Майже у всіх країнах з ринковою економікою діє дворівнева банківська система, де на першому місці функціонує центральний банк держави, а на другому – працюють комерційні банківські установи. Умови та особливості функціонування банківських систем різних країн світу відрізняються характером в організації банківського нагляду, а саме щодо участі центрального банку чи інших структур в управлінні банківською системою.

Найбільш надійною для іноземних компаній є Швейцарська банківська система. Вона характеризується високою банківською культурою, фінансовою стабільністю, розвинутою юридичною системою, стабільною валютою, майже стовідсотковою ліквідністю. Швейцарські банківські установи поділяються на три основні групи: перша – найбільші акціонерні банки, акумулюють майже

63% активів банківської системи країни, мають міжнародну широку мережу; друга - кантональні, регіональні та ощадні банки: працюють із місцевими вкладниками у своїх регіонах, спеціалізуються на кредитуванні, здійснюють розрахунково-касові операції; третя – приватні банки (здійснюють управління інвестиційними портфелями).

Чиста вартість капіталу кожної банківської установи, за винятком фінансових зобов'язань, становить 7-9% вартості цих зобов'язань. До банківської структури належить велика кількість небанківських фінансових посередників – інвестиційних фондів, страхових компаній, акцептних домів, товариств кредитних карток.

Близько 155 фінансових інститутів, що діють на території Швейцарії, перебувають у власності іноземних акціонерів. Іноземні банки генерують 31% чистого доходу всіх банків країни [44].

Особливістю банківської системи Швейцарії, яку можна було б запровадити в банківській системі України є нумерні рахунки. Суть полягає в тому, що відсутні іменні банківські рахунки, замість них присвоюється певний номер. Це дає можливість великим корпораціям та компаніям без ризиків відтоку інформації накопичувати на своїх рахунках кошти для здійснення великих операцій і бути впевненими в тому, що про це не дізнаються їхні конкуренти.

Банківська система Великобританії має добре розвинену інфраструктуру, тісні зв'язки з міжнародним ринком капіталів, найбільшу у світі мережу зарубіжних філіалів та відноситься до найстаріших банківських систем. Перший рівень – центральний банк Великобританії (Банк Англії), що формально підпорядковується Міністерству фінансів, але насправді є незалежним від уряду. Банк Англії відіграє головну роль у кредитній системі, є емісійно-касовим центром країни, має законодавчо закріплені широкі права казначейства, регулює величину касових резервів банків і грошової маси в обігу, монопольно здійснює випуск банкнот, здійснює управління державним боргом, консультує уряд з питань грошово-кредитної політики, визнає «банками» кредитні організації, що мають хорошу репутацію у фінансових

колах і надають широкий набір банківських послуг або спеціалізуються в якійсь категорії послуг, проводить операції з управління офіційним золотовалютним резервом, від імені уряду бере участь у валютно-фінансових організаціях. Банк Англії одночасно виступає банком уряду та банкіром для інших банків. Другий рівень формують комерційні і спеціалізовані банківські установи. Комерційні банки обслуговують промислові компанії і фінансові інститути, окремих осіб, здійснюють малі та великі угоди, виконують практично всі види банківських операцій, мають розгалужену мережу філій і характеризуються високим ступенем концентрації та централізації банківського капіталу [45]. Важливою особливістю банківської системи Великобританії є висока частка депозитів у банківських установах в іноземній валюті.

Перше місце у світі за показниками стабільності посідає банківська система Канади. За оцінкою Всесвітнього економічного форуму, вона є однією з найбільш конкурентоспроможних, за оцінками Асоціації канадських банкірів – однією із найефективніших і найнадійніших банківських систем світу. Вона включає 11 канадських банків, 54 кредитні організації, 8 211 банківських філій [46].

За даними МВФ, банківська система Канади є найбільш концентрованою в порівнянні з аналогічними системами промислово розвинутих країн світу: понад 90% активів банківської системи припадає на шість найбільших банків Канади, на які, за даними Департаменту фінансів Канади, припадає понад 70% усіх депозитів [49]. Характерною особливістю банківської системи Канади є «роздрібне» фінансування, воно вважається найбільш стабільним у кризові періоди.

Для стабільності банківської системи України, варто було б використати інструмент, який активно використовує банк Канади це є рефінансування. Основною особливістю рефінансування в Канаді є те, що відсоткова ставка змінюється кожен день, але лише у визначених межах. Зазначимо, що ставка рефінансування в Україні станом на 01.11.2020 року становить 6 % це значно менше ніж на початку року (11%). Зниження облікової ставки, дозволить

комерційним банківським установам знизити відсоткову ставку за споживчими кредитами, що в свою чергу сприятиме активізації кредитного ринку та збільшенню грошових коштів в країні. Також, можливим на нашу думку є спрощення умов та вимог щодо рефінансування, яке надається комерційним банкам, що дозволить Національному банку України активніше використовувати інструмент рефінансування для забезпечення стабільної діяльності банківської системи України, а також всієї економіки держави взагалі.

Головним розподільним осередком фінансів у Південно-Східній Азії та провідним фінансовим центром світу є Сінгапур. Фінансово привабливою країну робить наявність угод із багатьма країнами світу, що дозволяє обходити систему подвійного оподаткування, також конфіденційність ті програма страхування депозитів. Структура банківської системи Сінгапуру налічує понад 700 місцевих та іноземних банківських і фінансових установ, що надають послуги починаючи від споживчого банківського обслуговування та управління активами і закінчуючи біржовими, банківськими інвестиційними послугами. У країні функціонує 121 комерційний банк, сім із них зареєстровані на місцевому рівні і належать трьом вітчизняним банківським групам; 114 комерційних банків є іноземними, також діє 51 оптовий банк, 38 офшорних банків, 46 торгових банків; 31 банк надає повний набір послуг [48-50].

Центральним банком країни є Грошово-кредитне управління Сінгапуру, яке визначає монетарну політику, регулює діяльність банківських і фінансових установ, визначає обсяг емісії грошей. Другий рівень – це банківські установи, що поділяються на комерційні, гуртові банки, офшорні банки і фінансові установи, які можуть працювати як торгові банки. Фінансові компанії здійснюють фінансування в незначних розмірах, у тому числі кредитують придбання у кредит автомобілів, товарів тривалого користування, і видають позики для придбання житла; не мають права відкривати депозитні рахунки, за якими можна знімати кошти на вимогу за чеками, векселями або за платіжною вимогою.

Значною мірою, стабільність банківської системи, залежить від ефективного контролю за діяльністю банківських установ. Відрізняється і система нагляду у різних країнах. У Німеччині, Японії, США, Франції зберігається мішана система банківського нагляду, вона полягає в тому, що центральний банк розділяє обов'язки з нагляду з іншими державними органами. Банківський нагляд уповноважені здійснювати виключно центральні банки в таких країнах, як Великобританії, Нідерландах, Італії, Іспанії, Ісландії, Португалії, Австралії. Також, існує система нагляду в якій органи нагляду відокремлені від центрального банку, вона існує у Швейцарії та Канаді.

Наглядова діяльність в Україні здійснюється виключно Національним банком України, тобто функції покладені на одного суб'єкта. Проте на основі зарубіжного досвіду для забезпечення стабільності банківської системи України варто було б застосувати мішану систему банківського нагляду. Дана модель дає можливість з різних сторін подивитися на механізм здійснення та способи покращення ефективності банківського нагляду, сформулювати правильні висновки щодо діяльності банківської системи та значно зменшує обсяг інструментів впливу. Наприклад основні функції за банківською і фінансовою діяльністю у Великобританії виконує Банк Англії, Комітет монетарної політики та уповноважена фінансова служба.

Система нагляду за банківською діяльністю у Швейцарії має триступеневу структуру і здійснюється Федеральною банківською комісією, Швейцарською банківською асоціацією і незалежними аудиторськими службами, які перебувають поза банком. Вона характеризується надзвичайно високим ступенем контролю за діяльністю банківських установ та інвестиційних компаній. Фінансове регулювання, контроль за функціонуванням ринків цінних паперів та діяльністю інвестиційних фондів здійснює Управління з питань регулювання фінансових ринків Швейцарії відповідно до Закону «Про нагляд за фінансовими ринками Швейцарії» [51]. Також у країні діє спеціальна конвенція яка забезпечує чистоту банківських операцій та протидіє отриманню незаконних доходів. Дана конвенція зобов'язує банки повідомляти органи

влади про сумнівні банківські операції та веде боротьбу з відмиванням незаконних грошей.

Стабільність банківської системи і економічну політику Канади контролює федеральний уряд. Банківська діяльність здійснюється відповідно до Закону «Про банківську діяльність» і регулюється федеральним урядом, діяльність дочірніх структур регулюється на рівні провінцій. Регулювання і нагляд за всіма фінансовими організаціями здійснює Служба управління фінансовими організаціями, що має статус федерального агентства. Розгляд скарг приватних осіб і підприємств малого бізнесу з питань неправомірних дій фінансових організацій здійснює Служба, уповноважена з фінансових питань. До банківської регулятивної системи належить також Корпорація страхування депозитів [52].

Важливе значення для стабільності банківської системи має рівень незалежності центрального банку від виконавчої влади і закріплення такої незалежності законодавчими обмеженнями втручання в його діяльність органів державної влади. Незалежні від державних органів центральні банки Канади, Німеччини і Швейцарії. Законодавчою базою цих країн передбачено невтручання уряду у грошово-кредитну політику, що проводиться центральним банком. Самостійність центрального банку Австрії закріплена в законі «Про Австрійський центральний банк», у якому чітко вказано, що головною метою діяльності банку є забезпечення стабільності цін, забезпечення економічного зростання та зайнятості забезпечується лише за умови, якщо це не загрожує ціновій стабільності [53]. Центральний банк України, також не допускає втручання органів державної влади та інших державних органів чи їх посадових та службових осіб у виконання функцій та повноважень які покладені на Національний банк України.

Не менш важливу роль у забезпеченні стабільності банківської системи відіграє форма власності центральних банків. В Україні, Франції, Канаді, Великобританії та Німеччині центральні банки державної форми власності. У

Італії та США – акціонерні, у Японії, Австрії та Бельгії центральні банки мішаної форми власності.

На стабільність банківської системи країни негативно впливає таке явище, як покриття центральним банком бюджетного дефіциту. Саме тому в більшості економічно розвинених країн світу кредитування держави центральним банком обмежене законодавством або ж взагалі відсутнє. В Україні теж діють певні заборони, а саме Національний банк України не має права надавати кредити в національній та іноземній валюті, як прямо, так і опосередковано через державну установу на фінансування витрат Державного бюджету України.

Отже, в цілому банківська система України побудована за зразком провідних країн світу та має багато переваг. Проте деякі норми, створені в українському законодавстві, а саме щодо належності центрального банку, заборони фінансування Національним банком дефіциту Державного бюджету України не достатньо виконуються.

Безумовно, з метою запобігання кризовим явищам у банківській системі України варто створювати передумови її стабільного розвитку. Стабільність банківської системи України має забезпечуватись не тільки адекватним наглядом, а й прозорою діяльністю банківських установ. Вітчизняна банківська система потребує безперервного моніторингу, оцінки та аналізу спільного впливу макро- та мікрочинників на діяльність банків з боку Національного банку України. Тому, що вона дуже чутлива до негативних дестабілізуючих внутрішніх чинників та до коливань у світовій економіці. Також, банківські установи України повинні працювати орієнтуючись на кожного окремого клієнта, пропонувати доступні банківські послуги та надавати достовірну інформацію про свою діяльність.

Отож, спільні зусилля банківських установ та Національного банку України щодо забезпечення стабільності банківської системи України сприятимуть підвищенню довіри до банків з боку суб'єктів господарювання та населення, як результат позитивно впливатимуть на економіку в цілому.

ВИСНОВКИ

Банківська система одна з найбільш важливих та невід’ємних складових економічної системи країни. В умовах економічної, соціальної та політичної нестабільності достатньо уваги приділяється для її підтримки, на належному рівні. Оскільки, саме банківська система є важливою характеристикою економічної діяльності банківських установ в ринковому середовищі та необхідною умовою його ефективного функціонування. Кожна банківська установа прагне стабільності у своїй діяльності та буде забезпечувати його розвиток.

Дослідивши розвиток банківської системи України, можна сказати, що банківські установи є регуляторами грошового обігу і центрами акумуляції грошових ресурсів і їх перерозподілу та мають ключові важелі впливу на фінансову, виробничу, інвестиційну та інші сфери економіки. Проте свою роль банківські установи зможуть втілити тоді, коли у суспільстві не буде ніяких підстав та сумнівів у їх стабільності, а вкладники, інвестори та партнери будуть впевнені у надійності банківських установ.

Характерними ознаками стабільної банківської системи можна вважати відсутність банкрутства банків, прибутковість, відповідність національному законодавству, виконання покладених функцій у звичних умовах і за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорцій з можливою трансформацією відповідно до викликів часу.

Банківські установи неодноразово зустрічаються з різноманітними ризиками під час здійснення своєї діяльності, які як позитивно, так і негативно впливають на стабільність банківської системи України. До того ж, всі види банківських ризиків є взаємозалежні та значно впливають на діяльність банківських установ тому, вимагають прийняття різних заходів проведення фінансової політики.

Національний банк України має значний інструментарій для забезпечення стабільності банківської системи. Перше, що він робить – якісний аналіз, попередження та інформування про виявлені ризики. Якщо попередження недостатньо, Національний банк може застосувати макропруденційні інструменти: вимоги до капіталу чи ліквідності, а також інші інструменти.

Рівень капіталізації є однією з найважливіших характеристик за якої можна судити про стабільність окремої банківської установи. Саме достатній обсяг власного капіталу забезпечують прибуткову діяльність на ринку фінансових послуг, економічну самостійність, що позитивно впливає на стабільності комерційного банку. Не менш важливими характеристиками стабільності банківської установи є якість активів і якість зобов'язань банку.

Для забезпечення стабільності банківської системи України Національний банк визначає основні економічні нормативи, які дають можливість слідкувати за змінами у діяльності комерційних банків, вчасно виявляти загрози та ризики, а отже своєчасно вживати певні заходи для вдосконалення поточної діяльності банківської системи. На початок 2020 року встановлено 10 економічних нормативів капіталу, ліквідності, кредитного ризику та інвестування, що є обов'язковими до виконання всіма банками.

Проаналізувавши наведені економічні показники протягом 2015-2019 років спостерігалася майже у всіх позитивна динаміка. Показники капіталу були вищі норми та зростали протягом періоду. Нормативи ліквідності показали значний рівень ліквідності українських банків. Також високі показники спостерігалися за кредитним ризиком, що не призведе до фінансових труднощів в банківській діяльності. Щодо показників інвестування, то вони показали досить низьку інвестиційну активність всієї банківської системи України.

Протягом 2009-2019 років відбулося значне скорочення кількості діючих банківських установ, згідно з рішенням Національного банку України з 2014 року була розпочата процедура ліквідації, тому вже станом на 01.01.2019 р. кількість діючих банків становила 77 од., що на 58.2 % менше у порівнянні з 2009 р.

Прибуток є основним показником у системі оцінювання ефективної діяльності банківської системи. У 2019 році прибуток банківської системи України сягнув значних рекордів за останні декілька років та становив 58356 млн. грн..

Дослідивши аналіз факторів впливу, можна сказати, що банківська система України формується на основі багатьох факторів, які в залежності від якісних характеристик впливу можуть мати як позитивне так і негативне значення. Отже, спостерігалася позитивна зміна частки непрацюючих активів балансу банківської системи України і у 2019 році становила 27,57% . Також, знизилася частка проблемних кредитів, проте все ще залишається вкрай високою 48,36%.

Вагомим фактором забезпечення стабільної діяльності банківської системи та розвитку обслуговування клієнтів є збільшення капіталізації банків, тому що саме достатній розмір статутного капіталу комерційного банку зможе забезпечити економічну самостійність і стабільність банківської установи, його активне та прибуткове функціонування на ринку фінансових послуг. Неабиякий вплив на стабільність банківської системи має стан та розвиток фінансового ринку, тобто фінансові фактори, серед яких доцільно виділити такі: рівень інфляції, грошово-кредитна політика, розмір державного боргу, розміри золотовалютних резервів, стан і тенденції розвитку фінансового ринку в цілому.

За останні роки стає важливою складовою ризик-менеджменту банківських установ - стрес-тестування, саме воно дає змогу їхньому керівництву вчасно приймати рішення щодо подолання неочікуваних негативних результатів, що пов'язані з різноманітними ризиками, та визначати можливий розмір капіталу, достатнього для покриття збитків у разі виникнення тих чи інших потрясінь в економіці.

Банківський нагляд в загальному розумінні є системою, яку держава використовує для забезпечення стабільності банківської системи та її безпеки. Відповідно до законодавства банківський нагляд в Україні здійснюється Національним банком України. Головною метою якого є безпека і стабільність

банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів. Від того наскільки своєчасно та ефективно здійснюється регулювання банківської діяльності залежить стабільність роботи банківської системи, рівень довіри вкладників і кредиторів банків, а також унеможливлення неправильного розподілу ресурсів банку і втрата його капіталу через ризики, притаманні банківській діяльності. Тому такий важливий напрямок діяльності Національного банку України, як організація банківського нагляду, потребує постійної розробки, вдосконалення та реалізації єдиних принципів, методів та інструментів нагляду і їх постійного вдосконалення.

Спільні зусилля банківських установ та Національного банку України щодо забезпечення стабільності банківської системи України сприятимуть підвищенню довіри до банків з боку суб'єктів господарювання та населення, як результат позитивно впливатимуть на економіку в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Холодна Ю. Є., Рац О. М. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА Навчальний посібник Харків. Вид. ХНЕУ, 2013, - 316 с.
2. Національний банк України, URL:
https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123667&cat_id=123321
3. Банківська енциклопедія С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України ; Знання, 2011. – 504 с
4. Панасенко Г. Основні напрями забезпечення стабільності банківської системи України на шляху інтеграції у світовий фінансовий простір.
5. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України, Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 75–87.
6. Белінська Я. В. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку. Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. щокварт. зб. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. – № 1 (22). – С. 72–84.
7. Погореленко Н. П. Забезпечення фінансової стабільності банківського сектора України в сучасних умовах. Бізнес Інформ. – 2013. – № 12. – С. 306–311.
8. Реверчук С. К. Банківська система: підручник.- Київ: Ліра-К, 2014.-400 с.
9. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія – К. : КНТУ, 2009. – 754 с.
10. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком (у схемах та прикладах) : навч. посібник. – Львів : Новий Світ – 2000, 2010. – 240 с
11. Банківська енциклопедія С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко и др. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.
12. Сідак О. В. Банківські ризики та їх вплив на діяльність банківських установ. Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – №18.

13. Квактун О. О. Перспективи розвитку світових фінансових центрів / О. О. Квактун, В. І. Дженкова // Економічний простір. – 2011. – № 56/2. – С. 5–2.
14. Біловол Р. І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління банком. Регіональні перспективи. – 2010. – № 7–8 (32–33). – С. 60–63.
15. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности : Финансы и статистика, 2000. – 512 с.
16. Момот О. М. Фінансова стабільність банку: фактори впливу та механізм управління. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. - №33. – С. 157-163.
17. Кузнєцова Л. В. сутність та основні складові системи управління фінансами банку. Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19.9 – С. 196-205.
18. О.І. Карпова. І.М.Моргун, Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи університету банківської справи НБУ. - № 1 (10). – 2011. – С. 13-18.
19. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стабільність банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: – 2009. – 316 с.
20. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
21. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
22. Банківський нагляд. Офіційний сайт Національного банку України
URL:https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75535&cat_id=17823
466
23. Vasiljeva T., Stadnyk A. Innovative Approaches to Evaluation of Concentration of the Banking System as a Basis of Improving the State Crisis Management. Marketing and Management of Innovations (Web of Science та ін.). 2019. № 1. P. 302–313

24. Показники банківської системи. Офіційний сайт Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>
25. Гладинець Н.Ю. Фінансова стійкість банківської системи України та особливості її забезпечення в умовах кризових явищ. Економічний простір. – 2015. – № 94. – С. 152–161.
26. Статистика індикаторів фінансової стійкості. Офіційний сайт Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575.
27. Ганзюк С. М. Практика здійснення дистанційного нагляду НБУ за діяльністю банків в Україні. Економіка і суспільство. – 2018. – №16.
28. Основні показники діяльності банків. Офіційний сайт Мінфіну України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
29. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. – Тернопіль, 2009. – 316 с
30. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4>
31. Тимошенко О. П. Стійкість банківської системи України: теоретичний аспект. Науковий вісник БДФА : Збірник наукових праць. – Вип. 4 (13): Економічні науки. – Чернівці, БДФА, 2008. – С. 59–65.
32. Андриевская И. Стресс-тестирование: обзор методологий. Управление в кредитной организации. – 2007. – № 5. – С. 88–96.
33. Офіційний сайт Національний банк України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123675
34. Офіційний сайт Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність червень 2020 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H1.pdf?v=4
35. Основні показники діяльності банків України URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.

36. Черкасова С. В. Сучасний стан та перспективи розвитку інвестування в небанківському фінансовому секторі. Львів : Растр-7, 2013. 186 с.
37. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стабільністю банку в ринкових умовах: монографія.- К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2013.- 300 с.
38. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
39. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679 – XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
40. Лесик В. О. Аналіз підходів до оцінювання фінансової стабільності банківської системи. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки» (Одеса, 20–21 квітня 2017 р.). – Одеса : ОНЕУ, 2017. – С. 13–19.
41. Реверчук О. С. Світовий досвід розвитку державного регулювання банківського сектору та перспективи його застосування в Україні. – Львів : Ліга прес, Тріада плюс, 2009. – С. 255–274.
42. Торконяк Н. М. Закордонний досвід впровадження вимог Базеля III та їх вплив на управління фінансовими ресурсами банку URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif-/2011_8_4/37.pdf
43. Офіційний сайт Національного банку України: Банківський нагляд. Основні показники діяльності банків України URL: <http://www.bank.gov.ua/>.
44. Кюнцле А. Перспективы иностранных банков в Швейцарии. Перевод с нем. 31.01.2013 URL: <http://www.swissinfo.ch>.
45. Банковская система Великобритании URL: <http://world-banks.banks-credits.ru/34>.
46. Banks Operating in Canada. 14 July 2015 URL : <http://www.cba.ca/en/component/content/category/61-banks-operating-in-canada>].
47. Банковская система Канады. 20.09.2018 URL : <http://starkproject.com/banking/bankovskaya-sistema-kanady.html>.

48. Відякіна М. М. Досвід країн АСЕАН в умовах адаптації західної та ісламської моделей банківських систем. – 2013. – № 257. – С. 120–124.
49. Банковская система Сингапура URL: <http://www.myoffshoreaccounts.ru/offshore-banking/singapore-offshore-bank-account>.
50. Банківська система Сінгапуру URL: <http://euman.org.ua/index.php?newsid=757455>.
51. Бородюк О. Системи банківського нагляду зарубіжних країн URL: http://nauditor.com.ua/uk/component/na_archive/996?view=material.
52. Банковская система Канады. 28.09.2015 URL : <http://starkproject.com/banking/bankovskaya-sistema-kanady.html>.
53. Степаненко А. І. Незалежність центрального банку як головний чинник його діяльності. – 2010. – № 4. – С. 99–109.
54. Жуков Є. Ф. Банківська справа: підручник для бакалаврів. – Москва: Юрайт, 2015. – 591 с.
55. Кочетигова Т. В. Сутність та класифікація банківського ризику. – 2017. – №16.
56. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні від 28.08.2001 р. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
57. Васюренко О. В. Банківський нагляд : підручник. – Київ: Знання, 2011. – 502 с.
58. Тарнавський М. Мінімальні вимоги до капіталу Національний банк України. – 2018. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risks_%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_VV.pdf?v=4.

Додаток А

Основні показники діяльності банків України												
												(млн грн)
Назва показника	01.02.2019#	01.03.2019#	01.04.2019# (A4)	01.05.2019#	01.06.2019	01.07.2019 (A4)	01.08.2019	01.09.2019	01.10.2019 (A4)	01.11.2019	01.12.2019	01.01.2020 (A4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість діючих банків	77	77	77	77	76	76	76	76	76	75	75	75
з них: з іноземним капіталом	37	37	36	36	36	36	36	36	36	35	35	35
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	23	23	23	24	24	24	24	23	23	23
АКТИВИ												
Активи	1 359 998	1 354 702	1 341 271	1 341 048	1 340 272	1 357 333	1 371 602	1 379 968	1 373 584	1 397 380	1 404 000	1 493 298
Активи в іноземній валюті	491 107	479 458	465 290	457 378	463 193	471 142	491 708	487 761	469 674	484 934	479 264	492 157
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 913 506	1 896 651	1 888 169	1 878 521	1 880 447	1 891 673	1 894 006	1 899 420	1 875 840	1 907 962	1 905 480	1 981 594
з них: нерезиденти	177 021	198 177	176 866	178 449	184 293	204 940	233 920	231 237	212 560	227 540	238 569	222 423
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	777 414	755 577	744 603	727 284	735 597	736 432	745 045	742 292	706 574	730 263	714 275	717 708
Готівкові кошти	43 327	42 409	42 481	54 725	43 899	48 460	46 703	47 651	46 888	48 995	45 502	56 304
Банківські метали	367	342	358	361	363	358	344	362	356	364	372	369
Кошти в Національному банку України	50 753	49 540	48 276	43 546	48 817	51 310	45 952	57 414	49 993	51 704	54 133	76 126

Продовження додатка А

Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	84 568	105 128	79 873	89 508	92 986	113 898	133 889	118 943	111 766	110 113	129 571	118 237
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	36 992	38 560	40 183	32 992	32 836	34 717	44 180	51 027	41 598	42 129	38 182	34 995
Кредити надані клієнтам	1 105 954	1 081 046	1 099 595	1 090 926	1 094 879	1 089 708	1 072 339	1 075 249	1 051 680	1 075 614	1 061 873	1 033 430
кредити, що надані органам державної влади	2 755	2 740	2 770	2 772	2 730	2 758	2 741	2 827	3 173	3 739	4 068	4 724
кредити, що надані суб'єктам господарювання	904 750	880 294	894 924	888 325	888 925	883 869	865 420	864 312	841 290	860 141	845 637	821 936
кредити, що надані фізичним особам	198 441	197 987	201 834	199 788	203 185	203 041	204 161	208 054	207 197	211 707	212 133	206 737
кредити, надані небанківським фінансовим установам	8	25	67	42	40	40	17	56	20	27	35	33
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	487 118	475 206	470 490	453 224	459 627	438 715	440 450	437 303	460 764	469 807	462 932	539 466
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	559 227	547 731	552 805	543 338	546 042	539 967	527 182	524 335	506 844	515 335	505 327	492 229
Пасиви	1 359 998	1 354 702	1 341 271	1 341 048	1 340 272	1 357 333	1 371 602	1 379 968	1 373 584	1 397 380	1 404 000	1 493 298
Капітал	162 491	169 238	171 338	159 349	160 501	166 544	173 205	181 058	186 051	188 764	197 362	199 921
з нього: статутний капітал	465 917	469 217	469 365	469 786	469 638	469 672	469 972	470 031	470 387	470 387	470 496	470 712
Зобов'язання банків	1 197 507	1 185 464	1 169 933	1 181 699	1 179 771	1 190 789	1 198 397	1 198 909	1 187 533	1 208 616	1 206 638	1 293 377

Продовження додатка А

Зобов'язання банків в іноземній валюті	582 702	567 331	556 729	539 496	543 539	548 574	565 450	563 394	540 117	560 815	548 685	568 621
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	43 943	36 167	36 091	35 460	37 635	38 010	33 408	32 294	30 867	24 574	23 747	23 912
Кошти суб'єктів господарювання	398 498	396 708	390 778	393 353	399 541	403 637	441 265	426 881	430 252	438 667	428 197	498 157
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	510 991	511 804	515 925	518 952	514 470	527 739	515 521	524 850	517 434	536 083	544 661	552 115
Кошти небанківських фінансових установ	24 951	25 310	24 257	22 271	22 809	24 151	23 078	23 067	24 014	25 384	26 121	26 885
Довідково:												
Рентабельність активів, %	4,79	3,84	3,81	4,02	4,17	4,60	4,66	4,91	4,75	4,59	4,72	4,26
Рентабельність капіталу, %	41,03	32,13	31,29	32,93	34,28	37,86	38,21	39,94	38,32	36,66	37,37	33,45

Примітка:

- 1) охоплюються дані філій в межах та за межами України;
- 2) за виключенням даних неплатоспроможних банків #;
- 3) з урахуванням даних контрагентів-нерезидентів;
- 4) з урахуванням нарахованих доходів/витрат;
- 5) дані за станом на 01 квітня, на 01 липня, на 01 жовтня та на 01 грудня відображаються з урахуванням коригуючих проводок (А4).

Додаток Б

Основні показники діяльності банків України												
											(млн грн)	
Назва показника	01.02.2 018#	01.03.2 018#	01.04.2 018# (A4)	01.05.2 018#	01.06.2 018#	01.07.2 018# (A4)	01.08.2 018# ⁶	01.09.2 018# ⁶	01.10.2 018# (A4)	01.11.2 018#	01.12.2 018#	01.01.2 019# (A4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість діючих банків	82	82	82	82	82	82	82	81	81	79	77	77
з них: з іноземним капіталом	39	39	39	39	39	40	40	40	41	39	37	37
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	18	18	20	20	20	23	23	23	24	22	22	23
АКТИВИ												
Активи	1 301 560	1 293 141	1 295 020	1 308 571	1 311 896	1 299 017	1 314 586	1 341 150	1 354 741	1 347 982	1 320 112	1 359 703
Активи в іноземній валюті	494 775	482 400	478 283	478 157	477 400	467 709	476 194	514 098	516 223	508 684	495 393	494 623
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 856 859	1 837 516	1 840 705	1 850 670	1 853 875	1 853 512	1 875 565	1 927 693	1 948 212	1 939 745	1 891 263	1 910 614
з них: нерезиденти	174 724	177 727	179 248	175 103	169 767	173 257	178 076	196 319	201 563	195 690	177 007	175 197
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	773 471	749 700	748 715	744 511	742 682	746 386	760 277	822 511	831 146	821 719	795 195	778 773
Готівкові кошти	42 160	40 069	38 521	45 115	41 822	44 001	41 174	42 751	41 831	40 147	45 518	46 941
Банківські метали	348	308	277	284	253	249	268	323	322	341	356	344
Кошти в Національному банку України	45 498	56 073	44 064	51 246	47 068	46 690	45 526	49 558	49 253	48 689	50 709	35 549
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	99 337	104 245	100 886	98 027	94 667	95 537	99 354	113 674	112 508	107 217	89 282	86 748

Продовження додатка Б

Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	25 783	27 798	27 323	26 967	25 581	28 340	29 778	33 376	39 259	37 627	32 327	33 699
Кредити надані клієнтам	1 074 702	1 057 591	1 059 884	1 060 990	1 064 391	1 057 372	1 077 904	1 127 075	1 147 230	1 152 073	1 144 904	1 118 860
кредити, що надані органам державної влади	1 567	1 582	1 650	1 617	1 624	1 609	1 830	2 086	2 312	2 390	2 508	2 865
кредити, що надані суб'єктам господарювання	897 460	882 149	882 813	882 951	883 288	876 176	892 722	926 386	945 462	948 652	939 037	919 071
кредити, що надані фізичним особам	175 662	173 849	175 386	176 390	179 452	179 547	183 341	198 560	199 422	201 017	203 321	196 859
кредити, надані небанківським фінансовим установам	13	11	34	32	27	39	11	41	35	13	38	66
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	431 921	420 283	436 054	432 915	447 678	461 448	465 977	445 056	443 888	442 599	422 917	480 615
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	561 037	549 712	550 916	547 434	546 969	559 696	566 243	592 097	598 897	597 062	576 572	556 445
Пасиви	1 301 560	1 293 141	1 295 020	1 308 571	1 311 896	1 299 017	1 314 586	1 341 150	1 354 741	1 347 982	1 320 112	1 359 703
Капітал	156 506	157 629	159 081	158 901	158 807	142 799	145 116	148 737	144 272	148 445	149 400	154 960
<i>з нього: статутний капітал</i>	496 541	496 541	495 605	495 879	498 086	506 285	506 987	506 787	507 226	507 228	465 038	465 532
Зобов'язання банків	1 145 054	1 135 512	1 135 939	1 149 670	1 153 089	1 156 218	1 169 470	1 192 413	1 210 470	1 199 538	1 170 713	1 204 743
<i>Зобов'язання банків в іноземній валюті</i>	604 100	583 658	573 471	569 554	562 652	561 961	570 438	610 211	615 281	606 773	594 157	587 940

Продовження додатка Б

Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	48 003	46 583	47 174	48 084	46 772	40 043	43 047	44 679	45 948	46 855	44 513	42 178
Кошти суб'єктів господарювання	385 005	378 662	375 106	385 555	394 918	382 612	397 832	392 144	396 304	394 423	372 633	406 367
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	476 965	474 188	474 410	482 028	475 664	491 503	490 649	503 410	509 851	506 562	504 894	508 457
Кошти небанківських фінансових установ	22 958	22 811	22 960	21 532	21 227	21 869	21 635	21 492	22 718	22 924	22 648	23 794
Довідково:												
Рентабельність активів, %	1,54	1,83	2,66	2,47	2,36	1,27	1,28	1,58	1,11	1,35	1,66	1,69
Рентабельність капіталу, %	12,78	15,19	21,94	20,32	19,41	10,52	10,79	13,37	9,51	11,65	14,32	14,67

Примітка:

- 1) охоплюються дані філій в межах та за межами України;
- 2) за виключенням даних неплатоспроможних банків #;
- 3) з урахуванням даних контрагентів-нерезидентів;
- 4) з урахуванням нарахованих доходів/витрат;
- 5) дані за станом на 01 січня, 01 квітня, 01 липня, 01 жовтня відображаються з урахуванням коригуючих проводок (А4).
- 6) кількість банків за участю іноземного капіталу (частка 10 і більше відсотків), дані наведені відповідно до звітності станом на 01.07.2018.

Додаток В

Основні показники діяльності банків України												
											(млн грн)	
Назва показника	01.02.2 017#	01.03.2 017#	01.04.2 017#	01.05.2 017#	01.06.2 017#	01.07.2 017#	01.08.2 017#	01.09.2 017#	01.10.2 017#	01.11.2 017#	01.12.2 017#	01.01.2 018# (A4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість діючих банків	93	93	92	90	90	90	89	88	88	88	86	82
з них: з іноземним капіталом	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	17	17	17	17	17	17	17	18	18	18
АКТИВИ												
Активи	1 212 812	1 241 505	1 266 028	1 258 184	1 249 579	1 237 924	1 263 470	1 250 978	1 280 711	1 276 979	1 282 748	1 333 831
Активи в іноземній валюті	497 023	494 489	496 909	488 418	486 579	481 410	482 768	477 119	498 115	488 781	488 525	506 883
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 695 615	1 722 776	1 739 345	1 726 319	1 716 312	1 717 819	1 740 312	1 722 162	1 754 002	1 753 481	1 756 215	1 839 958
з них: нерезиденти	184 344	190 450	194 831	188 218	190 195	193 404	204 002	197 623	208 912	185 475	172 697	172 675
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	765 421	761 900	756 726	742 114	737 587	730 050	724 400	714 663	738 068	731 511	729 274	755 191
Готівкові кошти	31 868	30 872	32 293	38 267	38 818	39 436	40 116	38 557	37 366	37 684	39 376	44 099
Банківські метали	338	354	332	283	267	262	251	237	297	331	323	344
Кошти в Національному банку України	45 628	48 441	45 229	46 586	45 021	50 323	44 739	45 208	43 349	43 593	43 118	37 357
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	116 263	122 747	124 718	117 107	121 897	124 464	132 404	124 731	133 910	112 283	102 035	96 280

Продовження додатка В

Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	19 829	19 473	22 565	23 688	19 521	20 265	23 104	23 601	25 241	23 073	24 017	28 350
Кредити надані клієнтам	996 205	993 625	985 570	975 370	970 069	972 777	971 767	974 205	992 056	1 007 116	1 007 132	1 036 745
кредити, що надані органам державної влади	1 380	1 378	1 380	1 336	1 335	1 334	1 293	1 057	1 052	1 011	1 011	1 517
кредити, що надані суб`єктам господарювання	840 017	836 133	828 824	820 060	814 602	817 839	816 372	817 383	832 552	845 250	848 818	864 412
кредити, що надані фізичним особам	154 802	156 104	155 353	153 957	154 122	153 591	154 093	155 751	158 435	160 841	157 287	170 774
кредити, надані небанківським фінансовим установам	6	10	14	18	10	12	9	14	16	15	15	42
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	322 972	337 599	353 609	349 728	352 197	340 993	358 750	345 889	352 350	358 586	368 262	425 803
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	486 238	484 778	477 516	472 433	471 062	484 099	481 111	475 565	477 797	480 485	477 509	511 062
Пасиви	1 212 812	1 241 505	1 266 028	1 258 184	1 249 579	1 237 924	1 263 470	1 250 978	1 280 711	1 276 979	1 282 748	1 333 831
Капітал	120 038	142 116	152 903	153 069	151 085	140 490	167 036	167 654	168 746	170 057	170 389	161 108
з нього: статутний капітал	413 343	429 819	440 177	438 107	436 423	447 295	469 886	470 743	471 553	471 603	474 410	495 377
Зобов'язання банків	1 092 774	1 099 389	1 113 125	1 105 115	1 098 494	1 097 434	1 096 434	1 083 324	1 111 965	1 106 922	1 112 359	1 172 723
Зобов'язання банків в іноземній валюті	623 609	616 989	616 474	603 236	595 760	582 901	580 224	574 215	596 119	590 478	589 572	613 681

Продовження додатка В

[illegible]

Додаток Д

Основні показники діяльності банків України													
													(млн грн)
Назва показника	01.01.2 016#	01.02.2 016#	01.03.2 016#	01.04.2 016#	01.05.2 016#	01.06.2 016#	01.07.2 016#	01.08.2 016#	01.09.2 016#	01.10.2 016#	01.11.2 016#	01.12.2 016#	01.01.2 017#
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Кількість діючих банків	117	116	113	111	109	106	102	101	100	100	100	98	96
з них: з іноземним капіталом	41	41	41	43	42	41	39	39	39	40	40	39	38
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	17	17	16	16	16	16	16	17	17	17	17
АКТИВИ													
Активи	1 254 385	1 293 104	1 330 874	1 299 063	1 268 458	1 251 362	1 260 617	1 260 827	1 282 535	1 275 943	1 279 438	1 263 359	1 256 299
Активи в іноземній валюті	581701	608420	655812	631405	602218	594906	587271	581775	595641	589414	569421	532207	519058
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 571 411	1 623 658	1 666 801	1 624 323	1 586 880	1 567 310	1 572 028	1 572 243	1 608 611	1 603 644	1 602 288	1 590 488	1 737 272
з них: нерезиденти	197 021	205 160	218 516	218 092	191 873	180 749	193 063	197 953	202 874	198 567	197 079	190 848	190 664
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	799 842	841 100	901 004	868 812	832 379	821 794	810 330	803 793	825 662	822 503	795 843	758 243	788 253
Готівкові кошти	34 006	30 159	28 886	29 166	32 754	29 480	31 117	29 323	30 554	29 646	29 093	30 191	36 201
Банківські метали	348	378	458	433	412	395	416	408	389	391	348	321	312
Кошти в Національному банку України	27 392	42 630	40 108	40 786	36 872	39 130	47 074	42 656	48 389	44 036	42 003	47 884	40 824

Продовження додатка Д

Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	129 612	134 105	140 523	152 756	138 952	133 661	145 691	147 918	143 569	138 207	139 102	135 131	121 813
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	23 498	24 928	28 884	24 392	22 441	17 050	19 687	19 324	24 604	26 076	23 850	24 162	23 127
Кредити надані клієнтам	1 009 768	1 033 638	1 069 461	1 032 872	997 581	988 231	960 767	964 794	991 607	995 304	989 268	988 686	1 005 923
кредити, що надані органам державної влади	3 360	3 057	3 053	3 055	2 671	2 589	2 511	2 388	2 047	1 704	1 581	1 503	1 427
кредити, що надані суб'єктам господарювання	830 632	851 204	884 719	856 388	828 065	821 900	798 330	804 574	828 610	832 773	829 789	829 774	847 092
кредити, що надані фізичним особам	175 711	179 341	181 656	173 401	166 799	163 700	159 882	157 798	160 913	160 793	157 862	157 378	157 385
кредити, надані небанківським фінансовим установам	65	35	33	28	45	42	45	35	36	35	36	32	20
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	201 520	210 079	218 694	200 681	216 400	221 744	213 905	221 406	213 567	219 435	228 209	217 110	332 273
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	321 303	336 090	341 299	330 839	322 995	320 467	315 373	315 319	330 038	331 360	325 877	330 328	484 383
ПАСИВИ													
Пасиви	1 254 385	1 293 104	1 330 874	1 299 063	1 268 458	1 251 362	1 260 617	1 260 827	1 282 535	1 275 943	1 279 438	1 263 359	1 256 299
Капітал	103 713	115 387	134 360	134 511	139 196	139 833	142 263	147 937	151 366	151 049	151 001	144 431	123 784
з нього: статутний капітал	222 170	236 260	247 178	256 231	263 224	260 127	263 928	269 191	271 850	276 407	276 484	278 371	414 668

Продовження додатка Д

Зобов'язання банків	1 150 672	1 177 717	1 196 514	1 164 552	1 129 262	1 111 529	1 118 354	1 112 891	1 131 169	1 124 894	1 128 437	1 118 927	1 132 515
<i>Зобов'язання банків в іноземній валюті</i>	667 246	700 363	726 812	696 479	657 744	643 318	638 556	627 998	654 992	647 071	640 906	632 111	644 223
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	122 592	126 463	115 521	109 723	95 435	88 220	87 018	80 981	82 076	82 748	79 253	74 075	73 938
Кошти суб'єктів господарювання	318 568	327 224	338 148	334 014	337 992	339 252	348 933	352 690	353 132	349 997	357 429	350 100	369 913
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	402 137	406 403	424 057	420 009	412 145	407 310	412 460	416 509	422 707	428 178	424 476	423 989	437 152
Кошти небанківських фінансових установ	30 474	30 417	30 595	30 751	27 075	27 280	27 925	27 491	33 368	33 466	37 228	39 025	42 813
<i>Довідково:</i>													
Рентабельність активів, %	-5,46	-0,81	-0,89	-2,48	-2,36	-1,75	-1,45	-1,26	-0,78	-1,23	-1,19	-1,63	-12,60
Рентабельність капіталу, %	-51,91	-9,70	-10,28	-26,56	-24,32	-17,67	-14,40	-12,22	-7,48	-11,54	-11,11	-15,05	- 116,74

Примітка:

- 1) охоплюються дані філій в межах та за межами України;
- 2) за виключенням даних неплатоспроможних банків #;
- 3) з урахуванням даних контрагентів-нерезидентів;
- 4) з урахуванням нарахованих доходів/витрат.

Додаток Е

**Доходи і витрати банків
України**
(млн грн)

Показники	січен ь 2019*	січень - лютий 2019*	січень- березень 2019*(А4)	січень- квітень ь 2019*	січень- травень ь 2019	січень- червень ь 2019 (А4)	січень- липень 2019	січень- серпень ь 2019	січень- вересень ь 2019 (А4)	січень- жовтень ь 2019	січень- листопа д 2019	січень- грудень ь 2019 (А4)
ДОХОДИ	20 180	39 279	58 012	77 064	98 854	121 064	141 401	164 990	183 996	201 037	222 073	243 102
процентні доходи	13 282	26 489	37 921	50 580	63 717	76 490	89 728	102 673	115 477	127 803	140 650	152 954
комісійні доходи	4 628	9 164	13 968	18 939	24 338	29 114	34 754	40 047	45 440	50 687	56 073	62 057
результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	1 656	2 212	3 766	3 943	6 496	10 370	10 649	14 943	14 774	13 936	15 684	16 225
інші операційні доходи	481	1 043	1 718	2 450	2 999	3 568	4 352	5 066	5 665	6 024	6 526	8 147
інші доходи	79	226	439	897	999	1 125	1 411	1 687	1 920	1 849	2 322	2 809
повернення списаних активів	54	146	200	255	304	398	506	574	718	738	818	909
ВИТРАТИ	14 754	30 588	45 109	58 949	75 426	90 027	104 674	120 696	135 644	149 045	163 072	184 746
процентні витрати	6 255	12 077	18 381	24 539	30 936	37 100	43 475	49 802	55 939	61 656	67 776	74 062
комісійні витрати	1 470	2 739	3 971	5 250	6 942	8 301	10 056	11 688	13 120	14 829	16 475	18 096
інші операційні витрати	821	3 121	2 567	3 704	4 813	5 545	6 455	7 236	8 035	8 577	9 510	11 790
загальні адміністративні витрати	4 136	8 812	14 111	19 322	24 444	29 560	34 683	39 777	45 156	49 648	55 223	62 936
інші витрати	77	183	265	408	531	697	836	1 011	1 141	1 114	1 223	2 379
відрахування в резерви	1 759	2 973	4 714	4 161	5 788	6 442	6 314	7 980	8 296	9 321	8 592	10 714
податок на прибуток	236	684	1 101	1 564	1 972	2 382	2 855	3 201	3 956	3 900	4 273	4 769
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	5 426	8 691	12 902	18 115	23 428	31 037	36 727	44 294	48 351	51 992	59 001	58 356

Додаток Ж

**Доходи і витрати банків
України**
(млн грн)

Показники	січень 2018*	січень - лютий 2018*	січень- березень 2018*(А4)	січень - квітень 2018*	січень- травень 2018*	січень- червень 2018*(А4)	січень- липень 2018*	січень- серпень 2018*	січень- вересень 2018*(А4)	січень- жовтень 2018*	січень- листопад 2018*	січень- грудень 2018*(А4)
ДОХОДИ	14 599	27 982	45 101	59 904	78 275	92 390	108 913	128 440	144 116	163 240	180 433	204 554
процентні доходи	11 295	21 435	32 924	43 948	55 834	65 960	78 045	89 559	101 211	113 213	126 334	140 803
комісійні доходи	3 760	7 396	11 416	15 198	19 543	23 646	28 303	33 041	37 575	42 601	46 223	50 969
результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	-1 059	-2 627	-1 822	-2 628	-1 262	-2 149	-3 171	-875	-2 218	-1 549	-1 524	1 853
інші операційні доходи	434	1 516	2 127	2 737	3 389	3 982	4 661	5 432	6 116	6 804	7 298	8 589
інші доходи	130	191	338	505	579	709	799	945	1 002	1 687	1 582	1 809
повернення списаних активів	39	71	118	145	191	242	275	337	430	483	520	532
ВИТРАТИ	12 908	23 985	36 429	49 180	65 463	84 122	99 144	114 693	133 179	148 412	160 441	182 215
процентні витрати	5 686	10 827	16 370	21 826	27 807	33 236	39 154	44 903	50 586	56 526	61 882	67 760
комісійні витрати	1 086	2 040	2 921	3 793	5 000	5 947	6 945	8 281	9 340	10 669	11 910	13 159
інші операційні витрати	687	1 400	2 599	4 004	5 077	6 700	7 811	8 908	9 894	11 087	12 031	16 800
загальні адміністративні витрати	3 601	7 582	12 075	16 277	20 510	24 945	29 270	33 589	38 120	42 821	47 058	53 670
інші витрати	79	171	269	365	1 009	1 492	1 587	1 517	1 654	1 748	1 466	2 011
відрахування в резерви	1 541	1 488	1 093	1 432	4 144	9 360	11 637	14 365	19 868	21 415	21 705	23 758
податок на прибуток	229	477	1 103	1 484	1 915	2 441	2 741	3 129	3 715	4 147	4 388	5 057
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	1 691	3 998	8 672	10 724	12 812	8 268	9 769	13 747	10 937	14 827	19 992	22 339

Додаток Й

**Доходи і витрати банків
України**
(млн грн)

Показники	січень 2017*	січень - лютий 2017*	січень- березень 2017*	січень- квітень 2017*	січень- травень 2017*	січень- червень 2017*	січень- липень 2017*	січень- серпень 2017*	січень- вересень 2017* (#A4)	січень- жовтень 2017*	січень- листопад 2017*	січень- грудень 2017*(#A 4)
ДОХОДИ	14 557	29 502	45 268	63 020	73 939	87 016	101 624	119 747	131 072	146 203	161 584	178 054
процентні доходи	10 563	19 855	30 268	40 111	50 678	60 795	71 360	81 777	91 626	101 764	111 961	124 009
комісійні доходи	2 699	5 443	8 684	11 624	14 914	18 075	21 269	24 700	28 252	32 027	35 812	37 138
результат від торговельних операцій	484	2 923	4 367	8 874	5 238	4 518	4 824	8 376	5 181	5 858	6 018	7 224
інші операційні доходи	607	951	1 370	1 695	2 237	2 537	2 974	3 442	4 338	4 698	5 721	7 264
інші доходи	98	156	317	383	461	601	660	755	898	975	1 080	1 349
повернення списаних активів	106	173	263	333	411	490	536	697	776	880	992	1 070
ВИТРАТИ	14 219	25 769	40 182	53 603	67 088	88 669	101 846	116 318	129 666	144 048	159 758	204 545
процентні витрати	6 432	12 240	18 697	24 526	30 641	36 745	42 649	48 423	53 856	59 633	65 177	70 971
комісійні витрати	621	1 375	2 062	2 696	3 616	4 365	5 004	5 937	6 772	7 636	8 699	9 650
інші операційні витрати	490	1 076	1 650	2 336	3 106	4 087	5 053	5 651	6 455	7 575	8 328	11 719
загальні адміністративні витрати	2 900	6 220	10 009	13 521	16 927	20 631	24 493	28 229	32 105	36 061	40 109	44 202
інші витрати	330	549	731	907	1 146	1 297	1 494	1 722	1 856	1 969	2 136	15 116
відрахування в резерви	3 112	3 835	6 331	8 612	10 414	20 033	21 369	24 243	26 214	28 487	32 408	49 206
податок на прибуток	334	473	703	1 004	1 238	1 511	1 784	2 113	2 408	2 687	2 900	3 681
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	338	3 733	5 086	9 418	6 851	-1 653	-223	3 429	1 406	2 154	1 826	-26 491

Додаток К

**Доходи і витрати банків
України**
(млн. грн.)

Показники	січен ь 2016 *	січень - люти й 2016*	січень- березен ь 2016*	січень - квітень ь 2016*	січень- травень 2016*	січень- червен ь 2016*	січень- липень 2016*	січень- серпень 2016*	січень- вересен ь 2016*	січень- жовтень 2016*	січень- листопа д 2016*	січень- груден ь 2016*
ДОХОДИ	12 180	24 807	42 798	56 849	72 296	87 999	101 607	127 157	140 133	153 426	166 143	190 691
процентні доходи	11 271	23 356	35 476	45 689	57 774	69 483	79 330	91 729	102 436	114 981	126 195	135 807
комісійні доходи	2 113	4 529	7 257	9 802	11 890	14 620	17 252	20 231	23 300	26 060	29 153	31 362
результат від торговельних операцій	-1 841	-5 843	-3 769	-3 021	-2 377	-1 837	-1 508	3 798	4 749	2 196	-2 080	8 243
інші операційні доходи	385	2 213	2 954	2 620	3 058	3 604	4 164	4 599	5 446	5 859	8 312	9 605
інші доходи	197	351	468	1 240	1 331	1 420	1 546	5 592	2 825	2 880	2 981	3 946
повернення списаних активів	55	201	412	519	620	709	823	1 208	1 377	1 450	1 582	1 728
ВИТРАТИ	13 070	26 778	50 809	68 385	81 542	97 182	110 873	133 753	151 760	166 022	185 027	350 078
процентні витрати	8 082	16 525	25 259	32 691	40 427	47 993	55 307	62 854	69 758	76 857	83 594	91 638
комісійні витрати	434	1 063	1 589	2 120	2 733	3 272	3 804	4 544	5 119	5 677	6 476	7 182
інші операційні витрати	475	1 884	2 688	3 409	3 949	5 403	6 000	7 837	8 537	9 168	9 795	10 920
загальні адміністративні витрати	2 606	5 668	9 170	12 300	15 152	18 453	21 623	24 804	28 301	31 722	35 171	39 356
інші витрати	69	156	459	584	666	783	994	1 471	1 353	1 635	1 832	3 089
відрахування в резерви	1 269	1 272	11 335	16 883	18 086	20 432	21 969	30 957	37 512	39 644	46 614	198 310
податок на прибуток	135	210	309	398	529	846	1 176	1 286	1 180	1 319	1 545	-418
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	-890	-1 971	-8 011	-11 536	-9 246	-9 183	-9 266	-6 596	-11 627	-12 596	-18 884	-159 388

Додаток Л

Доходи і витрати банків

України

(млн. грн.)

Показники	січен ь 2015	січень- лютий 2015	січень- березен ь 2015	січень- квітень ь 2015	січень- травень ь 2015	січень- червень 2015	січень- липень 2015*	січень- серпень 2015*	січень- вересень ь 2015*	січень- жовтен ь 2015*	січень- листопа д 2015*	2015 рік*
ДОХОДИ	17 920	57 091	77 511	93 053	98 901	119 834	126 089	141 230	153 457	172 323	191 318	199 193
процентні доходи	12 917	27 556	42 635	56 131	68 018	81 992	88 382	101 024	110 649	122 965	135 268	135 145
комісійні доходи	3 707	6 656	8 771	11 102	13 073	15 256	17 249	19 556	21 288	23 820	26 272	28 414
результат від торговельних операцій	287	19 241	20 831	19 174	10 352	13 005	11 154	10 739	10 680	13 850	17 235	21 490
інші операційні доходи	789	3 054	4 070	4 732	5 182	6 710	6 241	6 635	7 324	7 826	8 406	9 567
інші доходи	82	180	613	1 009	1 189	1 618	1 722	1 796	1 932	2 177	2 303	2 729
повернення списаних активів	138	404	591	905	1 087	1 253	1 341	1 480	1 584	1 685	1 834	1 848
ВИТРАТИ	26 424	131 622	158 403	175 690	172 130	201 808	159 224	189 132	205 685	228 574	248 601	265 793
процентні витрати	8 701	19 835	29 598	37 205	45 139	53 965	58 074	66 641	71 809	79 820	88 184	96 079
комісійні витрати	450	1 015	1 479	2 016	2 416	2 851	3 318	3 784	4 292	4 836	5 433	5 846
інші операційні витрати	1 114	2 082	3 339	4 975	5 730	7 032	6 849	7 749	9 028	10 261	11 066	12 991
загальні адміністративні витрати	2 880	6 199	9 819	13 364	16 119	19 309	21 617	24 673	27 212	30 399	33 863	36 742
відрахування в резерви	13 169	103 222	114 312	117 963	102 309	118 450	69 124	86 020	92 995	103 083	109 937	114 541
податок на прибуток	110	-731	-144	167	417	201	242	265	349	175	118	-406
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	-8 504	- 74 531	-80 892	-82 637	-73 229	-81 974	-33 135	-47 902	-52 228	-56 251	-57 283	-66 600

